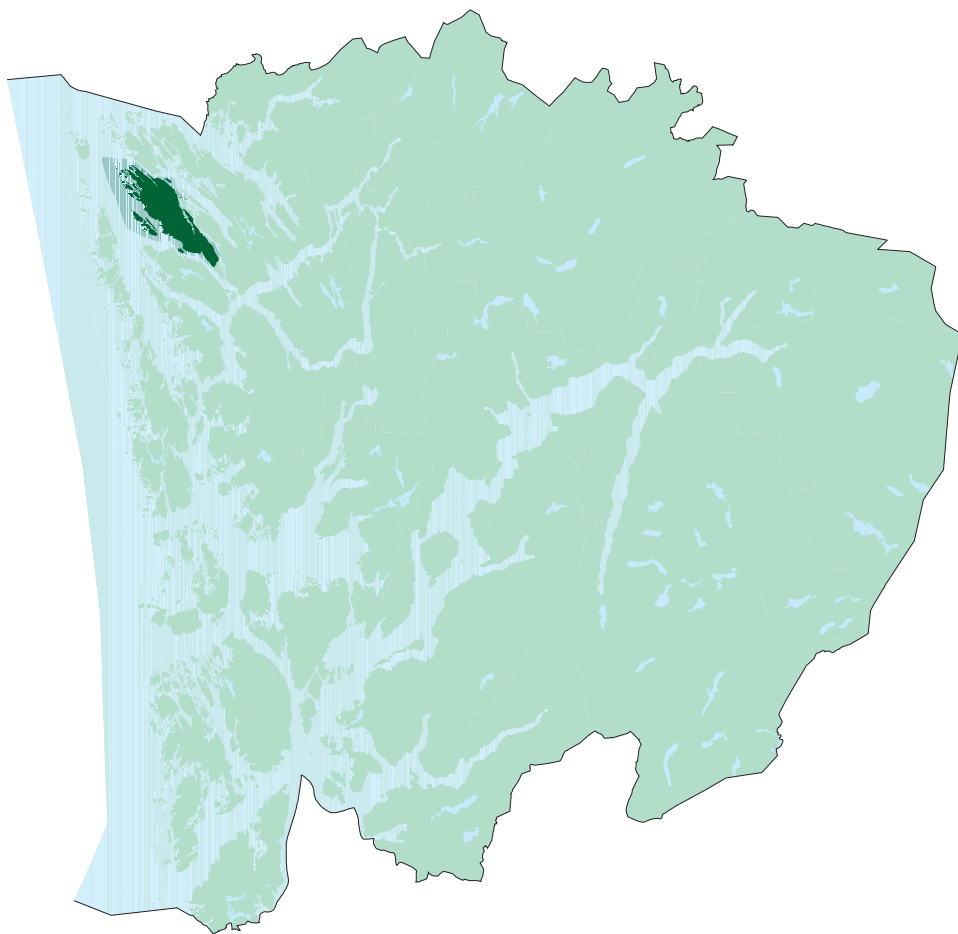

Viltet i Radøy

Kartlegging av viktige viltområde
og status for viltartane

Radøy kommune og
Fylkesmannen i Hordaland
2004

Viltet i Radøy

Kartlegging av viktige viltområde
og status for viltartane

Radøy kommune og
Fylkesmannen i Hordaland
2004

MVA-rapport 9/2004

Foto på framsida frå toppen (namn på fotograf i parentes):

Storspove (T. Wiers), orrhane (T. Wiers), grågås (O. Overvoll), gråmåse (I. Grastveit), raudnebbterne (T. Wiers), hjort (T. Wiers), hoggorm (T. Wiers).

Ansvarlege institusjonar: Radøy kommune og Fylkesmannen i Hordaland, Miljøvernavdelinga	Rapport nr: MVA-rapport 9/2004
Tittel: Viltet i Radøy Kartlegging av viktige viltområde og status for viltartane	ISBN: 82-8060-034-5 ISSN: 0804-6387
Forfattarar: Olav Overvoll, Tore Wiers og Asbjørn Nagell Toft	Tal sider: 45
Kommunalt prosjektansvarlig: Asbjørn Nagell Toft, skogbrukssjef og miljøvernleiar	Dato: 20.08.2004
<p>Samandrag:</p> <p>Etter initiativ frå Fylkesmannen si miljøvernavdeling, har Radøy kommune gjennomført ei kartlegging av viktige viltområde i kommunen. Målet med kartlegginga har vore å gje kommunen ei oppdatert oversikt over viktige viltområde til bruk i arealforvaltinga og å presentere ein kunnskapsstatus for viltet i kommunen.</p> <p>Medan det gamle viltkartet nesten utelukkande omhandla jaktbare artar, omfattar den nye oversikta alle viltartar i høve til det utvida viltomgrepet: Alle artar innan gruppene amfibiar, krypdyr, fuglar og landpattedyr. Eit utval av artar og funksjonsområde er kartlagt. Når det gjeld småviltet er det lagt særleg vekt på trua og sårbare artar (raudlisteartar) og fåtalige artar med spesielle habitatkrav.</p> <p>Kartverket er delt i fire tema: 1) hjortevilt, 2) småvilt, 3) opplysningar unnateke offentlegheit og 4) prioriterte viltområde (viktige- og svært viktige viltområde). Av desse vil oversikta over prioriterte viltområde vere det viktigaste kartet i overordna plansamanheng. Hjorteviltkartet og kartet over prioriterte viltområde er vedlagt rapporten.</p> <p>Rapporten er eit viktig supplement til karta og inneheld generelt stoff om viltforvalting, litt om korleis kartlegginga i Radøy har blitt gjennomført, ein omtale av dei prioriterte viltområda og ei oversikt over alle viltartar som er registrerte i kommunen.</p> <p>Eitt område i Radøy er rekna som svært viktige viltområde og 11 som viktige. Det er registrert 151 viltartar i kommunen: 2 amfibium, 1 krypdyrart, 132 fugleartar og 16 pattedyrartar.</p> <p>Situasjonen for viltet kan endre seg, både naturleg og som ein følge av tekniske inngrep og endra arealbruk. Det er naudsynt å oppdatere kartverket med jamne mellomrom, både for å fange opp endringar i arealbruk og ny kunnskap om viltet.</p> <p>Ein har hatt avgrensa ressursar til kartleggingsarbeidet og resultatet kan difor ikkje reknast som fullstendig. Gjennom oppdateringar ved supplerande feltundersøkingar og opplysningar frå lokalkjende, vonar ein at kartverket over tid kan bli både meir presist og meir komplett.</p>	
<p>Referanse:</p> <p>Overvoll, O., Wiers, T. & Toft, A.N. 2004. Viltet i Radøy. Kartlegging av viktige viltområde og status for viltartane. – Radøy kommune og Fylkesmannen i Hordaland, MVA-rapport 9-2004: 1-45.</p>	
<p>Emneord:</p> <p>Radøy kommune, viltkartlegging, biologi, zoologi, amfibiar, krypdyr, fuglar, pattedyr</p>	
<p>Radøy kommune Krossvegen 8 5936 Manger</p> <p>Tlf: 56 34 90 00, Fax: 56 34 90 01</p> <p>www.radoy.kommune.no</p>	<p>Fylkesmannen i Hordaland Miljøvernavdelinga Postboks 7310 5020 Bergen</p> <p>Tlf: 55 57 22 00, Fax: 55 57 22 01</p> <p>www.fylkesmannen.no/hordaland www.miljostatus.no/hordaland</p>

FORORD

Målet med viltkartlegginga i Radøy var å få inn så god kunnskap som mogeleg om det som finst av fuglar og dyr i Radøy og leveområda deira. Dette arbeidet skal kunna hjelpa folk og forvaltning til å bruka areala på best mogeleg måte med omsyn til det biologiske mangfaldet i naturen. Dersom kartlegginga i tillegg fører til auka kunnskap, interesse og respekt for viltet har me kome langt. Me skal òg hausta og gleda oss over naturen sin produksjon, og kan me i Radøy forvalta leveområda til viltet på best mogeleg måte, vil seinare generasjonar òg ha glede og nytte av dette arbeidet.

Viltkartlegginga i Radøy kommune har vorte gjennomført i eit godt samarbeid mellom grunneigarar, jegerar og andre personar med interesse og kunnskap til vilt og natur i kommunen. Det har vorte organisert fleire viltmøte der representantar frå ulike delar av kommunen har kartfesta viltopplysningar i sine område. I etterkant av desse møta vart det gjennomført intervju av enkeltpersonar med god kunnskap om viltet, og dei lokalkjende har bidratt med viktige opplysningar. Utan desse hadde det ikkje vore mogeleg å få gjennomføra viltkartlegginga på ein god måte. Radøy kommune vil takka alle som har vore med på dette dugnadsarbeidet. Ein takk vil me og retta til Tore Wiers som har gjennomført intervjuet og det meste av feltarbeidet og til Olav Overvoll ved fylkesmannen si miljøvernavdeling, som med si interesse for natur og vilt har stått på for å få dette prosjektet i hamn.

La naturen leva. Då vil du og dine born trivast i vår felles hage og hav.

Asbjørn Nagell Toft
Skogbrukssjef og miljøvernleiar i Radøy

INNHALD

FORORD	5
INNHALD	7
1. INNLEIING	9
BAKGRUNN.....	9
LOVGRUNNLAG.....	9
INTERNASJONALE AVTALAR.....	9
ANDRE SENTRALE DOKUMENT.....	10
KVIFOR SIKRE EIT MANGFALD AV VILTARTAR.....	10
2. UTFORMING AV VILTKARTVERKET	11
PRAKTISKE PROBLEM VED VILTKARTLEGGING.....	11
KVA SKAL KARTLEGGAST?.....	11
UTFORMING AV VILTKARTVERKET.....	11
KORLEIS BRUKE VILTKARTA?.....	12
VILTRAPPORTEN.....	12
BRUKARAR AV KARTFESTA INFORMASJON OM VILTET.....	12
OPPDATERING OG REVISJON AV VILTKARTA.....	12
3. METODIKK FOR ARBEIDET I RADØY	13
STYRING/ORGANISERING AV PROSJEKTET.....	13
INNSAMLING AV INFORMASJON.....	13
KARTFRAMSTILLING.....	13
4. NATURGRUNNLAGET	14
GEOGRAFI OG AREALBRUK.....	14
LANDSKAP OG GEOLOGI.....	14
KLIMA.....	14
VEGETASJON.....	14
5. SKILDRING AV VILTMOMRÅDE I RADØY	15
SVÆRT VIKTIGE VILTMOMRÅDE.....	15
VIKTIGE VILTMOMRÅDE.....	15
VIKTIGE BEITEOMRÅDE OG TREKKVEGAR FOR HJORT.....	16
6. TRUA OG SÅRBARE ARTAR I RADØY	17
RAUDLISTER.....	17
VIKTIGE TRUGSMÅL MOT VILTET.....	17
7. STATUS FOR VILTET I RADØY	19
AMFIBIUM.....	19
KRYPDYR.....	19
FUGLAR.....	19
PATTEDYR.....	27
FORSLAG TIL VIDARE ARBEID.....	29
8. BRUKARINTERESSER I NATUREN OG KONFLIKTAR I FORHOLD TIL VILTET	30
SKOGBRUK.....	30
JORDBRUK.....	30
FRILUFTSLIV OG FERDSEL.....	30
JAKT.....	30
FAUNAKRIMINALITET.....	31
BUSTADOMRÅDE OG INDUSTRI.....	31
VEGAR.....	31
VASSDRAGSREGULERING.....	31
KRAFTLEIDNINGAR.....	31
AVFALL.....	32
OPPDRETTSANLEGG.....	32
OLJEFORUREINING OG MILJØFARLEG LAST.....	32
9. LITTERATUR	33
10. ARTSLISTE	35
11. KART	39

1. INNLEIING

BAKGRUNN

Naturområda våre vert i aukande grad utsette for inngrep av ulike slag. Bygging av bustadfelt, industriområde og andre naturinngrep utgjør eit stadig større press på areala. I denne samanheng er det viktig å kunne integrere viltinteressene i planarbeidet. Bakgrunnen for å lage eit viltkartverk er først og fremst eit ønskje om at viltinteressene i større grad skal bli tatt omsyn til i arealforvaltninga, mest på lokalt nivå gjennom kommuneplanen sin arealdel, men òg på regionalt- og nasjonalt nivå. Dei offentlege brukarane av kartverket vil først og fremst vere kommunen, Fylkeskommunen, Fylkesmannen og Direktoratet for naturforvaltning. Men kartverket vil òg være tilgjengelig for t.d. konsulentar i samband med konsekvensutgreiningar og private reguleringsplanar.

Det er òg eit ønskje at viltkartverket skal vere med på å auke kunnskapen og interessa for vilt blant kommunen sine innbyggjarar. Difor er det viktig at kart og viltrapport vert tilgjengeleg for skular og naturinteresserte i kommunen.

Tidlegare viltkart har vore prega av einseitig fokusering på det jaktbare viltet. Dei nye viltkarta er meir omfattande og skal i prinsippet omfatte alle viltlevande landpattedyr, fuglar, amfibiar og krypdyr. Dette er i tråd med det såkalla utvida viltomgrepet, jamfør viltlova § 2. Det er ikkje økonomisk mogleg å kartleggje alle viltartar, det er heller ikkje praktisk forvaltningsmessig sett. Difor er det i kvar kommune gjort eit utval over kva artar og artsgrupper ein ut frå lokale, forvaltningsmessige omsyn meiner det er viktig å få kartlagt. Typiske døme er vinterbeite og viktige trekkvegar for hjort, hekkeplassar for rovfugl, spelplassar for storfugl, sjøfuglkoloniar, våtmarkslokaltitetar og spettelier (skogslie med gammal skog, eldre ospelholt og god tilgang på død ved). Førekomstar av trua- og sårbare artar står sjølv sagt òg sentralt. På denne måten ønskjer ein å kartfeste område som er av særskilt verdi for ulike viltartar, og som ein difor bør ta spesielle omsyn til i arealplanlegginga.

LOVGRUNNLAG

At ein skal ta omsyn til viltet og viltet sine leveområde er grunnfesta i lovverket. Viltlova er den mest sentrale, men fleire andre sektorlover har relevans for viltforvaltninga.

- *Viltlova* legg rammer for forvaltninga og utøving av jakt og fangst. Sentralt står føremålsparagrafen, §1, som fastslår at *viltet og viltet sine leveområde* skal forvaltast slik at naturen sin produktivitet og artsmangfald vert bevart. §7

fastset at *omsynet til viltinteressene skal innpassast i den oversiktlege planlegginga i kommune og fylke*. Innpassing av viltinteressene i arealplanlegginga krev solid kunnskap om viltet i det aktuelle planområdet. Kunnskapen om ulike funksjonsområde må vere kartfesta, slik at arealplanleggjarar i sitt daglege arbeid kan ta dei naudsynte omsyn. Viltlova fastset òg at *vedkommande myndigheit på eit tidleg stadium i planlegginga skal søke samarbeid med viltorgana*.

- *Plan- og bygningslova* pålegg kommunen m.a. å utarbeide kommuneplanar for arealdisponeringa der alle samsynsinteresser, også viltinteressene, skal vurderast. Det er òg rom innanfor PBL å regulere visse område til naturvernområde.
- *Skoglova* legg rammene for bruk og utnytting av skogareala. Lova sitt føremål er å fremje skogproduksjon, skogreising og skogvern, men lova fastslår òg at det skal leggast vekt på skogen sin funksjon som livsmiljø for plantar og dyr og som område for jakt og fiske. I Hordaland er ein relativt liten del av arealet skogkledd (ca. 17%), men skogsmiljøa er viktige viltbiotopar. Forvaltning og drift av desse områda er difor svært viktige i viltforvaltningssamheng.
- *Naturvernlova*. Områdevern og vern av enkeltobjekt skjer med heimel i naturvernlova. Områdevern er eit viktig verkemiddel for å sikre spesielle naturområde.
- *Friluftlova* skal først og fremst avklare forholdet mellom grunneigarar og friluftfolk, men lova nemner òg at ferdsel i utmark skal føregå omsynsfullt overfor grunneigarar, brukarar og andre. Ein skal difor òg ta omsyn til viltet ved ferdsel i skog og mark.
- *Lov om motorferdsel i utmark* har som utgangspunkt at motorisert ferdsel i utmark skal vere forbode. Lova sitt føremål er å regulere motorferdsel i utmark og vassdrag "med sikte på å verne om naturmiljøet og fremme trivselen". To tilhøyrande forskrifter av 1988 er òg sentrale her.

INTERNASJONALE AVTALAR

Noreg har ratifisert (underteikna og gitt si tilslutning til) fleire internasjonale avtalar som er sette i verk for å sikre det biologiske mangfaldet. Internasjonale avtalar forpliktar også på lokalt plan, fordi det er her den praktiske forvaltninga finn stad.

- *Ramsarkonvensjonen* (1975) gjeld vern av våtmarksområde, særleg med tanke på fuglar.
- *Washingtonkonvensjonen – CITES* (1975) regulerer den internasjonale handelen med trua og sårbare viltartar.
- *Bernkonvensjonen* (1979) har som føremål å verne europeiske artar av ville dyr og plantar, og leveområda deira.
- *Bonnkonvensjonen* (1979) gjeld vern av trua og sårbare viltartar som regelmessig kryssar landegrensene (trekkjande artar).
- *Riokonvensjonen eller biodiversitetskonvensjonen* (1993) legg opp til nasjonale prosessar der partane sjølv må identifisere biologisk mangfald som krev bevaringstiltak. Partane er dessutan forplikta til å utvikle nasjonale strategiar for bebrekraftig bruk og bevaring av biologisk mangfald. Riokonvensjonen er den internasjonale avtalen som i størst grad har konsekvensar på lokalt plan fordi den understrekar verdien av lokalt biologisk mangfald. Denne konvensjonen har truleg vore ei viktig årsak til at den nasjonale forvaltninga ønskjer å satse på ei landsdekkjande, kommunevis kartlegging av biologisk mangfald.

ANDRE SENTRALE DOKUMENT

Fleire dokument utgjevne av styresmaktene er sentrale i forhold til viltforvaltning. Gjennom stortingsmeldingane gir styresmaktene uttrykk for korleis ein ønskjer å forme politikken på spesielle område i åra framover. Her uttrykkjer ein gjerne politiske målsetjingar og kva verkemiddel ein vil setje i verk får å nå desse måla.

- St. melding nr. 13 (1992-93) om FN konferansen om miljø og utvikling i Rio de Janeiro.
- St. prp. 56 (1992-93) Om samtykke til ratifisering av konvensjonen om biologisk mangfald
- St. melding nr. 31 (1992-93) Den regionale planleggingen og arealpolitikken.
- Miljøverndepartementet sitt rundskriv til kommunane (T-937) "Tenke globalt - handle lokalt".
- St. melding nr. 58 (1996-97) Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling. Dugnad for framtida.
- St. melding nr. 8 (1999-2000) Regjeringas miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand.
- St. melding nr. 42 (2000-2001) Biologisk mangfald. Sektoransvar og samordning.

KVIFOR SIKRE EIT MANGFALD AV VILTARTAR

Grunnen til at vern av viltet har blitt gjenstand for både nasjonale lovverk og internasjonale avtalar er mange, men dei fleste er bygde på erkjeninga at me sjølve er ein del av naturen og er heilt avhengige av naturprodukt for å overleve. Grovt sett kan argumenta delast inn i tre hovudgrupper:

Økonomiske- og materielle argument: Menneska har til alle tider vore avhengig av viltet for å overleve, og i nyare tid har viltet mange stader blitt ein viktig økonomisk ressurs. Sjølv om ikkje alle dy-

reartar er like viktige for oss i dag, kan andre artar enn dei vi no utnyttar få mykje å seie i framtida.

Også eit *genetisk mangfald* er viktig for menneska si materielle og økonomiske utvikling. Husdyra våre er avla fram frå eit fåtal ville artar. Ved stadig seleksjon på enkelte eigenskapar dukkar det alltid opp uforutsette problem, ved at visse uønskte eigenskapar følgjer dei ønskje. Seleksjon på eit fåtal eigenskapar fører òg til tap av genetisk variasjon. Ville populasjonar kan i denne samanheng vere naudsynt som kjelde til "nytt" genetisk materiale. Genforskning på ville dyr kan òg vere viktig i samband med vidare husdyravl fordi det hjelper oss til å forstå dei naturlege seleksjonsmekanismene.

Kulturelle- og estetiske argument: Storviltjakta kan vere ein økonomisk viktig ressurs, men det er neppe økonomien som er drivkrafta bak jegeren sin motivasjon for å drive jakt. Jakt har lange kulturelle tradisjonar, og det å drive jakt er kanskje òg ein del av mennesket sin nedarva biologi. Både for jegeren og andre natur- og friluftsinteresserte, er opplevinga av naturen i seg sjølv ofte det viktigaste. Og sjølv om særinteressene er mange, er eit mangfald av viltartar ofte ei kjelde til rikare naturoppleving.

Etiske argument: Mennesket er den einaste dyrearten som med fullt medvit kan utrydde andre artar, dette gir oss eit særskilt ansvar. Mange hevdar at alle levande organismar har den same retten til eksistens, uavhengig av om dei synes til nytte eller skade for mennesket. Vi har òg eit ansvar i forhold til framtidige generasjonar sine moglegheiter for naturbruk og naturopplevingar.

2. UTFORMING AV VILTKARTVERKET

PRAKTISKE PROBLEM VED VILTKARTLEGGING

Dei ulike viltartane set ulike krav til leveområda sine. Eit leveområde skal dekke fleire funksjonar, først og fremst næring, hekke-/yngleplass og skjul. Nokre artar er spesialiserte, medan andre artar er meir tilpasningsdyktige og kan finnast i ei rekkje ulike biotopar. Enkelte små plante- og insektetarar kan klare seg med leveområde på berre nokre titals kvadratmeter, medan t.d. hønssehauken gjerne brukar eit areal på 20-50 km². Dei store rovdyra er ekstreme i sitt krav til storleik på leveområde. T.d. reknar ein med at ei familiegruppe av gaupe (ho med to ungar) treng eit leveområde på ca. 500 km². Einslege hanngaurer kan ha leveområde på opptil 1500 km². Det som først og fremst bestemmer storleiken på leveområdet er næringstilgangen. Kor stort leveområde eit individ eller eit ynglepar med ungar treng kan variere geografisk, alt etter lokal næringstilgang. For mange artar forandrar kravet til leveområde seg også med årstidene, både når det gjeld storleik og kvalitet.

KVA SKAL KARTLEGGAST?

Momenta nemnde ovanfor gjer viltkartlegginga komplisert og det er umogleg å fange opp alle viktige funksjonsområde for alle artar. Alle artar krev heller ikkje like store omsyn. Ein har difor gjort eit utval av artar og funksjonsområde som skal kartleggast. Område ein ser det som viktig å få oversikt over i Hordaland er:

- Særleg viktige vinterbeite og særleg viktige trekkvegar for hjort og evt. elg og rådyr. Vinterbeite er berre interessant i kommunar i indre delar av fylket, der snørike vintrar kan skape problem for hjorteviltet.
- Alle funksjonsområde for villrein (kalvingsområde, beiteområde, trekkvegar).
- Viktige funksjonsområde for "sjøfugl" (m.a. viktige hekkeområde og større, årvisse konsentrasjonar i samband med rastning eller overvintring).
- Viktige funksjonsområde for "våtmarksfugl" (m.a. hekkeområde for sjeldne og fåtalige artar, viktige raste- og overvintringsområde).
- Viktige funksjonsområde for spettar ("spetteliet"). Eldre skog på høg bonitet med godt innslag av eldre lauvtre (særleg osp) og god tilgang på død ved.
- Spelplassar for storfugl.
- Hekkeplassar for rovfuglar og hubro.
- Viktige funksjonsområde for raudlisteartar

Nokre funksjonsområde er relativt enkle å avgrense, som t.d. artsrike våtmarksområde, faste hekkeplassar, rasteområde og spelplassar. Det er atskillig verre å avgrense ein art sitt leveområde, og ei slik avgrensing vil vere skjønsmessig. Når det gjeld leveområde har ein lagt vekt på å kartfeste område for arealkrevjande og/eller fåta-

lige artar med spesielle biotopkrav. Slike artar knyter det seg ofte store forvaltingsmessige utfordringar til fordi leveområda, grunna storleiken, ofte vert utsett for fragmentering. Blant dei mest aktuelle artane i Hordaland er villrein, hønssehauk, storfugl og kvitryggspett.

Andre område som er stabile over fleire år og enkle å kartfeste vert òg gjerne registrerte under viltkartlegginga, slik som hekkekoloniar av gråhegre og sandsvale og reirplassar for ravn. Desse områda vil vanlegvis ha låg forvaltingsmessig interesse.

UTFORMING AV VILTKARTVERKET

Alle kommunar som har gjennomført viltkartlegging har dei kartfesta opplysningane på digital form. På denne måten kan kartdata lett tilpassast kommunen sitt kartinnsynsverktøy og kommunen kan framstille kart med ulike tema etter behov.

Å samle alle viltopplysningane på *eit* kart fører ofte til at kartet vert lite lesbart fordi det inneheld for mykje informasjon. Ved utskrift av viltkart er det vanleg å dele informasjonen på fire temakart:

1) *Hjortevilt*. Oversikt over hjorteviltet sine viktigaste beiteområde og trekkvegar. Når det gjeld beiteområde for hjort kan enkelte vinterbeite vere viktige å få kartfesta. Dette gjeld helst i område der det er sannsynlig at tilgang på vinterbeite kan vere ein minimumsfaktor i snørike vintrar.

2) *Småvilt*. Oversikt over viktige førekomstar og funksjonsområde for småviltet. I praksis dreier denne informasjonen seg stort sett om fuglar. Men spesielt viktige førekomstar av amfibiar kan òg vere viktig å kartfeste (t.d. alle førekomstar av stor salamander og særleg store yngleplassar for frosk og padde).

3) *Skjerma opplysningar*. Nokre opplysningar er unnateke offentlegheit fordi det kan tenkast at opplysningane kan bli misbrukte og at allmen kjennskap til dei kan vere til skade for den aktuelle arten. Dette gjeld m.a. hekkeplassar for enkelte rovfuglartar og spelplassar for storfugl og orrfugl. Opplysningane er tilgjengelege for sakshandsamarar i kommunen og hos Fylkesmannen, og vil først og fremst bli nytta i tilfelle der ein står framfor konkrete arealinngrep.

4) *Prioriterte viltområde*. Dette temaet er framstilt med grunnlag i dei tre andre og viser område der viltet bør ha høg prioritet. Kartet er ofte lite detaljert, men vil vere det viktigaste når det gjeld å trekke opp dei store linjene i arealplanlegginga.

Ein deler dei prioriterte viltområda i to kategoriar; svært viktige viltområde og viktige viltområde.

Svært viktige viltområde

Dette er område som ut frå artsførekomst og funksjon blir vurderte å vere spesielt viktige. I desse områda bør viltinteressene bli tillagt avgjerande vekt i arealplanlegginga. Tekniske inngrep som fører til forringing av områda sin verdi for viltet er uønskt. Det same gjeld tiltak som fører til auka ferdsel og forstyringar i området. Ved planlegging av tiltak eller aktivitetar i slike område er det viktig at viltansvarlege på kommune- og fylkesnivå og blir kontakta tidleg i planprosessen slik at negative konsekvensar blir så små som mogleg.

Viktige viltområde

Også i desse områda bør ein gi viltinteressene høg prioritet i arealsaker. Desse områda har ikkje like avgjerande kvalitetar for viltet som dei svært viktige viltområda. Likevel gjeld dei same retningslinjene her.

Også i områda utanfor dei prioriterte viltområda pliktar ein, jf. Viltlova, å ta normale omsyn til viltet!

Mange mindre område som ikkje har kome med i viltkartlegginga kan òg reknast som viktige viltbiotopar. Dette gjeld t.d. område med frodig skog i kantar mot kulturmark, kantskog langs elvar og bekkar, mindre vatn/tjørn og område med rik lauvskog i kulturlandskapet. Sjølv om desse områda ikkje er med på viltkartet, er det viktig å vere klar over verdien slike område kan ha både som leveområde og såkalla spreingskorridorar for viltet.

KORLEIS BRUKE VILTKARTA?

Viltopplysningane kan ha mange bruksområde, men er først og fremst tenkt brukt i kommunal arealforvaltning. Oversikta over prioriterte viltområde eignar seg best når dei store linjene i kommuneplanarbeidet skal trekkjast. Dei prioriterte viltområda tyder ikkje vern, men bør sjåast på som ein "ver varsam plakat", der ein ønskjer at viltinteressene skal bli tekne særskilt omsyn til. Dersom det likevel skal gjerast større arealinngrep i slike område, bør dei meir detaljerte opplysningane frå dei andre temakarta nyttast for å prøve å gjere konfliktane så små som råd.

I mange tilfelle vil det vere naudsynt med supplerande undersøkingar i forkant av større arealinngrep. Dette gjeld særleg der dei underliggende artsopplysningane er usikre og mangelfulle.

Dei prioriterte viltområda legg ikkje formelle restriksjonar på vanleg næringsverksemd som t.d. skogsdrift. Men ved planlegging av større inngrep i slike område oppfordrar ein den enkelte grunneigar til å ta særlege omsyn og å rådføre seg med personar med fagkompetanse innan viltbio-

logi. Også i slike tilfelle vil det ofte vere naudsynt med supplerande undersøkingar.

VILTRAPPORTEN

Viltrapporten er ein viktig del av viltkartverket. Her finn ein mellom anna ein kort omtale av dei prioriterte viltområda med ei grunngjeving for kvifor dei har fått høg prioritet. I tillegg blir alle dei ulike artane som er registrert i kommunen omtala. Nokre artsomtalar gir viktig bakgrunn for å kunne sette artsinformasjonen på karta i rett perspektiv.

BRUKARAR AV KARTFESTA INFORMASJON OM VILTET

Viltkarta er først og fremst meint å vere ein reiskap til bruk i arealplanlegginga. Kommunen er difor viktigaste brukar, men også anna offentleg og privat forvaltning vil kunne bruke desse datasetta i ulike samanhengar. Særleg når det gjeld viktige viltområde i skog, er det viktig at aktuelle grunneigarar vert informert og får tilgang til relevante opplysningar. Skular bør få tilgang til rapport og kart til bruk i lokalundervisninga. Relevante lag, organisasjonar eller enkeltpersonar vil, gjennom kjennskap til kart og rapport, kunne kome med konstruktive innspel til endringar og ny informasjon.

Gjennom Fylkesmannen si miljøvernavdeling og Direktoratet for naturforvaltning vert datasetta fagleg vurderte og lagt inn i Naturbasen. Naturbasen er ein nasjonal database for kartfesta naturinformasjon som no er tilgjengeleg på internet (www.naturforvaltning.no).

OPPDATERING OG REVISJON AV VILTKARTA

Jamleg oppdatering av viltkartverket er viktig for å 1) påføre ny kunnskap og 2) fange opp eventuelle endringar i viltet sin bruk av arealet, anten det skuldast naturlege endringar eller endringar som følgje av tekniske inngrep. Det vert tilrådd ein årleg gjennomgang av viltopplysningane i samråd med Fylkesmannen, for påføring av nye opplysningar og korrektur. Det vert òg tilrådd ein hovudrevisjon kvart fjerde år i samband med revisjon av kommuneplanen.

Ein har hatt avgrensa ressursar til kartleggingsarbeidet og det er viktig å vere klar over at resultatet ikkje er fullstendig. Ved kartfestinga er det gjort skjønsmessige vurderingar, som nok kan vere gjenstand for diskusjon. Gjennom revideringar, som både inkluderer informasjon frå publikum og feltarbeid utført av fagfolk, vinnar ein at presisjonen i viltkartverket vil bli betre med tida.

3. METODIKK FOR ARBEIDET I RADØY

STYRING/ORGANISERING AV PROSJEKTET

Viltkartlegginga har vore eit samarbeid mellom Radøy kommune, grunneigarar, og andre personar med interesse og kjennskap til viltet i Radøy kommune. Rammene for viltkartlegginga vart diskutert i samråd med kommunen ved Asbjørn Nagell Toft, fylkesmannen si miljøvernavdeling ved Olav Overvoll og prosjektleiar/viltkartleggar Tore Wiers.

INNSAMLING AV INFORMASJON

Innsamling og kartfesting av viltopplysningar har blitt gjennomført av viltkartleggjar. Følgjande informasjonskjelder er nytta:

- Viltmøte arrangert av kommunen, der representantar frå ulike delar av kommunen kartfesta opplysningar frå sine område.
- Intervju med ansvarlege for hjortevald og andre enkeltpersonar med kunnskap og interesse for viltet i kommunen
- Tidlegare viltkart
- Områdeopplysningar frå Naturbasen ved Fylkesmannen si miljøvernavdeling
- Litteratur
- Eigne feltregistreringar

Både intervju og feltarbeid er i hovudsak gjennomført våren og hausten 2002 og 2003. Viktige informantar har vore:

Arne Askeland AAS	Arne Helland AHE
Leif Bognøy LBO	Harry Helland HHE
Bjørnar Dalseng BDA	Jarle Helland JHE
Jon Djupvik JDJ	Svein Hermansen SHE
Osvald Dragøy ODR	Ole Kolås OKO
Roald Dávøy RDÅ	Berit Kvalvik BKV
Arnleif Fosse AFO	Inge Kvamme IKV
Svein O. Frydenlund SOF	Edvin Lie ELI
Arnfinn Halland AHA	Atle Lilletveit ALI

Johannes Marøy JMA	Kurt Rath KRA
Kåre Marøy KMA	Björg Skarbø BSK
André Michelsen AMI	Erling Tjore ETJ
Robert Mjøs RMJ	Rune Tjore RTJ
Magne Myking MMY	Einar Vatnøy EVA
Ottar Myrtveit OMY	Arne Villanger AVI
Dagfinn Nordanger DNO	Magnar Øyhovden MØY
Magnar Ottessen MOT	

Artslista er utarbeidd av Fylkesmannen si miljøvernavdeling på grunnlag av generell kunnskap om fuglefaunaen i kommunen, opplysningar frå Zoologisk Museum Bergen og gjennomgang av litteratur. Mykje opplysningar er funne ved gjennomgang av *Krompen*, Norsk Ornitologisk Forening sitt regionaltidsskrift for Hordaland.

KARTFRAMSTILLING

Vurdering av grenser og verdisetting av viltområda er gjort i samarbeid mellom viltkartleggjar og Fylkesmannen si miljøvernavdeling.

Manuskarta er digitaliserte av Fylkesmannen i Hordaland etter manuskart i målestokk 1:50 000 utarbeidd av viltkartleggjar. I nokre tilfelle er det nytta digitale markslagskart ved vurdering av områdegrenser.

Den generelle metoden for kartframstilling er skildra i DN-handbok 11 (DN 1996). Her legg ein opp til at karta over prioriterte viltområde vert framstilt ved såkalla overlagsanalyse. Denne metoden er ikkje brukt i Radøy. Her er avgrensinga av prioriterte viltområde gjort med fagleg skjøn, på grunnlag av opplysningar om artsførekomstar og kunnskap om dei aktuelle artane sine habitatkrav.

4. NATURGRUNNLAGET

GEOGRAFI OG AREALBRUK

Radøy kommune ligg i ytre del av Nordhordland og er omgitt av fjordar og sund både i vest og aust (sjå framsida og Kart 1). Kommunen dekker ca. 111 km² og omfattar størstedelen av øya Radøy og 268 andre øyar, holmar og skjer vest for Lindåshalvøya.

Talet på innbyggjarar er omlag 4700. Busetnaden er spreidd, men er mest konsentrert rundt kommunesenteret Manger og dessutan Austmarka og Bøvågen. Jordbruksarealet utgjer omlag 24% av totalarealet, ingen andre kommunar i Hordaland har ein tilnærma like stor andel jordbruksareal. Over halvparten av jordbruksarealet er innmarksbeite, resten er for det meste graseng. Omlag 27% av totalarealet er produktiv skog (det meste kulturskog).

LANDSKAP OG GEOLOGI

Radøy har ei sterkt oppskoren kystlinje, og landskapet er sterkt prega av Bergensbogane. Strøketninga går nordvest-søraust og landskapet består av langstrakte, låge ryggar, avløyst av langstrakte seinkingar med myrar og vatn. Dei langstrakte, markerte myrdraga er eit svært spesielt landskapselement som er på sitt mest utprega i Radøy. Kommunen sitt høgaste punkt er Morkenfjellet, 217 moh.

Berggrunnen består av anortositt og mangeritt, som er harde bergartar.

KLIMA

Radøy ligg i ei sone med sterkt kystpåverka klima, typisk for ytre delar av Vestlandet (Moen 1998). Det typiske kystklimaet er prega av milde vintrar og kjølige somrar. På Manger er gjennomsnittstemperaturen for kaldaste månad (februar) 1,5 °C, og for varmaste månad (juli og august) 14 °C. Årsmiddeltemperaturen er 7,2 °C.

Som elles langs Vestlandskysten regnar det ganske mykje på Radøy. Årsnormalen på Manger er 1975 mm. Det regnar til vanleg minst i mai (91 mm) og mest i september (251 mm). Grunna det milde klimaet legg det seg sjeldan særleg snø på Radøy, og når han først kjem vert han sjeldan liggande lenge.

VEGETASJON

Nesten ein fjerdedel av arealet i Radøy er jordbruksareal i form av innmarksbeite og graseng. Reknar ein med restane av lynghei, som òg er eit kulturlandskap, vert andelen endå større.

Topografi og eigedomsstruktur gjer at ein har eit småskala landbruk på Radøy. Mindre slåtteenger og beitemarker med steingardar, kantvegetasjon og lauvskogsgratt er svært utbreidd.

Områda med lynghei på Radøy finn ein i dag for det meste på nokre av øyane i vest som t.d. på Toska og Kvolmo. Denne vegetasjonstypen var tidlegare mykje meir utbreidd og har dekket det meste av kommunen. I dag er det meste av det tidlegare lyngheiarealet anten oppdyrka, tilplanta med barskog eller i ferd med å gro att naturleg fordi dei ikkje lenger vert beita og brent.

Det meste av skogen i Radøy er barskog, og det meste av barskogen er planta gran. Ein del stader er òg furuskogen planta. Det finst likevel nokre område der furuskogen truleg har kome opp av seg sjølv, og i nokre av desse områda kan ein finne tre som truleg er opp mot 200 år gamle.

Lauvskogen på Radøy er dominert av bjørk, men særleg i sør og austvendte, lune lier finn ein innslag av varmekjær lauvskog. Vanlegast er hassel, ask og eik, men ein finn òg innslag av lind og alm.

Eit særtrekk ved Radøy som allereie er nemnt, er dei mange langstrakte myrområda. Ved Kvalheim ligg eit av dei største, samanhengande låglandsmyrane som er att i Hordaland. Botanisk er nok myrområda på Radøy ganske artsfattige og slik sett typiske for myrområda langs kysten.

5. SKILDING AV VILTOMRÅDA I RADØY

Gjennom viltkartlegginga er det avgrensa 12 prioriterte viltområde i Radøy: 1 svært viktig og 11 viktige. I det følgjande vert kvart viltområde gitt ein kort omtale. Numra på dei ulike viltområda refererer til områdenumra på prioriteringskartet (Kart 3).

Som tidlegare nemnt, kan fleire område enn dei som vert ramsa opp her vere viktige viltområde. Fleire av dei mindre holmane i Radøy er hekkplass for måsar og ternar, og fleire av dei næringsrike vatna med frodig kantvegetasjon er viktige både som hekkplass og næringsøksområde for ender og spurvefuglar. Områda nemnde under er dei ein med dagens kunnskap har plukka ut som dei viktigaste. Dagens kunnskap er mangelfull og grundigare undersøkingar, helst over fleire sesongar og til ulike årstider, vil kunne føre til at også andre område blir vurderte som prioriterte viltområde.

SVÆRT VIKTIGE VILTOMRÅDE

Omr. 12. Vettås

Eit av dei største områda med relativt gammal furuskog i Radøy. Skogen er truleg i underkant av 100 år gammal, men enkelte tre er truleg opp mot 150 år og kanskje endå eldre. Dette er eit av to kjende hekkeområde for hønehaug i Radøy. Det er funne to alternative reir i området, og lokaliteten har vore i bruk i ei årrekke. Fordi det er første generasjon skog er det ikkje spesielt mykje død ved i området. Einaste spettearten som er registrert i området er flaggspett, men det er sannsynleg at også andre spetteartar (i alle fall dvergspett og gråspett) stundom nyttar lokaliteten som næringsøksområde.

VIKTIGE VILTOMRÅDE

Omr. 1. Villangosen-Syltvågen

Skjergardsområde med ei rekkje øyar, holmar og skjer. Området er først og fremst viktig som hekke- og næringsøksområde for ærfugl, måsar og ternar og som næringsøksområde for skarvar og andefuglar. Havørn er konstatert hekkande i området og hubro hekkar mogleg.

To sjøfuglreservat ligg innanfor området: *Sandholmane, Øysteinen og Hesjetå naturreservat*, lengst nordvest i området, vart verna på grunnlag av ein fiskemåsekoloni og førekomst av hekkande tjuvjo og steinvendar. Tjuvjoen hekkar ikkje lenger i reservatet. Det som mest spesielt med reservatet i dag er førekomsten av hekkande steinvendar, som er ein av dei få kjende i fylket (Byrkjeland 1999).

Synnøy naturreservat, mot Hoplandsosen, vart verna på grunnlag av hekkande fiskemåse og makrellterne. Fiskemåsebestanden har minka og ternene er borte, men både gråmåse, svartbak, grågås og truleg ærfugl har hekka på holmen dei siste åra (Byrkjeland 1999).

Sjøfuglreservata "Sandholmane, Øysteinen og Hesjetå" (øvt) og "Synnøy" (nedst) inngår begge i eit større, viktig viltområde (omr. 1). Sjå også kart 3 bak i rapporten.

Omr. 2. Vågsbotn-Færevatnet

Langstrakt vatn med utløpsbekk og myr/sumptområde med kantvegetasjon. Holmen i Færevatnet har tidlegare vore hekkplass for smålom, men i dag hekkar det ca. 10 par fiskemåse på holmen. Det er ikkje gjort spesielle artsregistreringar langs bekkefaret, men fordi området er omgitt av tett planteskog er dette nærmast ein "oase" for insektetande spurvefuglar i eit elles fattig område. Bekkedraget er stilleflytande og sumpaktig og har truleg god produksjon av insekt.

Omr. 3. Tjørnebotnane

Vatn med kringliggjande sumpområde med nokså rik vegetasjon. Hekkeområde for sivsogar og mogleg også for åkerrikse. Åkerrikse vart høyrte her sommaren 2002 (Falkenberg 2003), og dersom dette er eit aktuelt hekkeområde er det svært interessant. Sidan området ikkje er slåttemark er dette kanskje den einaste staden på Radøy der åkerrikse har

sjanse til å gjennomføre vellukka hekking. Området bør følgjast opp med årlege registreringar.

Omr. 4. Nordanger-Gjerde

Langstrakt vatn og sumpområde mellom Vestvatnet og Nordangerpollen. Det er ikkje gjort registreringar av spesielle artar her, men delar av området har svært særeigen vegetasjon, med høgvakne vierkratt over stilleflytande bekk. Det er registrert stokkand og krikand på vatna i området og truleg hekkar begge artane her.

Omr. 5. Loddo naturreservat

Sjøfuglreservat som vart oppretta på grunn av ein stor fiskemåsekoloni. I dag er fiskemåsane atskillig færre, men under teljingar i 1998 var det ein god bestand av svartbak og gråmåse på holmen (Byrkjeland 1999), dessutan hekkar grågås her.

Omr. 6. Uttoska

Området omfattar den nordvestlege delen av Toska, Uttoska og nokre mindre øyar og holmar. Det meste av området er lynghei og på Uttoska finn ein eit av dei største, samanhengande lyngheiområda i Hordaland som framleis er i drift. Registrerte hekkefuglar i området er m.a. ærfugl, siland, gråmåse, svartbak, makrellterne, tjuvjo, tjeld, storspove, heipiplerke, bergirisk, tornirisk. I trekktida rastar det jamleg grågås i området. På slutten av 1970-talet låg det ein omlag 250 par stor blandingskoloni av alle dei fire måseartane på Uttoska (Håland 1977). Kolonien er borte i dag, men området har framleis kvalitetar som gjer at staden i framtida kan få att denne viktige funksjonen. Det hekkar framleis måsar i området, men ei nyare detaljert registrering manglar.

Sørvest i området ligg Klubbesøyna. Denne øya er dekt med nokså gammal furuskog. Øya er ikkje nærmare undersøkt, men er likevel tatt med fordi den er relativt urørd, og er eit av få område med såpass gammal furuskog i Radøy.

Omr. 7. Kuvågen

Grunn vik med mudderstrand som vert blottlagd ved fjøre. Sannsynleg næringsøksområde for vadarar under trekket, men det er ikkje gjort systematiske registreringar på lokaliteten. Det finst få slike område i Radøy.

Omr. 8. Havet

Ei av dei største, samanhengande låglandsmyrane i Hordaland. Myra er ikkje spesielt artsrik og er nok viktigare som naturtype enn som viltområde. Vanlege artar som m.a. enkeltbekkasin, storspove, raudstilk, heipiplerke og tornsongar er sannsynlege hekkefuglar i området.

Omr. 9. Hallandsvassdraget

Omfattar delar av tre av dei lange myrdraga på Radøy, bekken med kantvegetasjon, utløpsosen i Hallandsvatnet og innløpsosen i Mykingsvatnet. Myrdraga er ikkje spesielt artsrike, men saman med bekkestrekka kan dei som område 2, ha funksjon som spreingskorridorar og næringsøksområde for insektetande spurvefuglar i områda som elles er dominert av tett planteskog. Osane i Hallandsvatnet og Mykingsvatnet er beiteområde for andefugl. I Mykingsvatnet og eit stykke oppover Storelva er det rik kantvegetasjon, stadvis med takrøyr. Sivsongar er registrert som sannsynleg hekkefugl i området. Dette området har også stort potensial som hekke- og overvintringsområde for vannrikse, noko som bør undersøkast nærmare.

Omr. 10. Søre Hellosen

Beiteområde for andefuglar vinterstid. Kanskje den beste vinterlokaliteten for siland på Radøy. Vert òg brukt av storskarv og ærfugl.

Omr. 11. Kjevatnet

Næringsrik tjørn som er beite- og hekkeområde for andefuglar. Tjørna har frodig kantvegetasjon og er nesten dekt av kvit nøkkerose. Stokkand og krikand hekkar i tilknytning til tjørna. Brunnakke er observert her, men ikkje påvist hekkande (Byrkjeland 1998).

VIKTIGE BEITEOMRÅDE OG TREKKVEGAR FOR HJORT

I Radøy er det sjeldan særleg langvarig snødekke og mangel på vinterbeite er ikkje ein like kritisk faktor som det kan vere i snørike vintrar i indre delar av Hordaland. Å plukke ut område som er særleg viktige for hjorten på Radøy er difor vanskeleg. Gode beiteområde ligg i frodig lauvskog og kantskog mot kulturmark og i lyngheia, og slike område finn ein over heile kommunen. Dei tette plantefelta kan ha funksjon som skjulestad, men er i normale vintrar ikkje viktige som beiteområde.

Ved forflytningar mellom område brukar hjorten meir eller mindre faste ruter, der det etter kvart dannar seg tydelige stiar. Slike hjortetrakk finn ein mange av på Radøy, og det har ikkje vore noko mål å få ei full oversikt over desse. Ein har konsentrert seg om å kartfeste nokre viktige kryssingspunkt, der dyra kryssar veg eller fjordstrek (Kart 2). Hjorten er nokså fleksibel i forhold til inngrep i og ved trekkvegane. I enkelte område kan det likevel vere viktig å ta omsyn, t.d. der det finst få alternativ dersom trekkvegen vert sperra. Det gjeld i særleg grad der han kryssar fjordar og sund.

6. TRUA OG SÅRBARE ARTAR I RADØY

RAUDLISTER

For å oppnå større fokus på artar som er sjeldne, truga eller i tilbakegang, er det utarbeidd spesielle oversikter over slike artar med ei vurdering av dagens status (bestand og bestandsutvikling). Det er dette som blir kalla raudlister. IUCN (International Union for the Conservation of Nature) gir ut slike lister på verdsbasis og mange land har gitt ut nasjonale raudlister. Den offisielle norske raudlista blir utgitt av Direktoratet for Naturforvaltning. Dei siste åra har også enkelte Fylkesmenn utgitt fylkesvise (regionale) raudlister. Meininga med regionale raudlister er å rette fokus på regional bestandssituasjon og dermed sikre at tiltak blir gjennomført for å sikre levedyktige bestandar også på lokalt og regionalt plan. Nokre artar på den nasjonale raudlista kan vere relativt vanlege regionalt og lokalt. I slike tilfelle har det aktuelle fylket eller den aktuelle kommunen eit særskilt forvaltingsansvar. Ei raudliste kan òg innehalde artar som er i framgang, men som i nær fortid har hatt sterkt reduserte bestandar (t.d. havørn).

Raudlistene må reviderast etterkvart som kunnskapen om artane aukar. Bestandssituasjonen for enkelte artar kan òg endre seg relativt raskt. Nasjonale raudlister blir gjerne reviderte kvart femte år. Raudlista denne rapporten byggjer på er *Nasjonale raudliste for truete artar i Norge 1998* (DN 1999). Det er òg utarbeidd ei regional raudliste for Hordaland: *Handlingsplan for truete og sårbare villarter i Hordaland* (Danielsen 1996). Dei ulike kategoriane ein finn i den siste utgåva av den nasjonale raudlista er definerte under.

Utrydda - Ex (Extinct)

Artar som har forsvunne som reproduserande i landet. Omfattar vanlegvis artar som ikkje har vore påvist dei siste 50 åra.

Direkte trua - E (Endangered)

Artar som står i fare for forsvinne i nær framtid dersom dei negative faktorane held fram.

Sårbar - V (Vulnerable)

Artar med sterk tilbakegang, som kan gå over i gruppa direkte trua dersom dei negative faktorane held fram.

Sjeldan - R (Rare)

Artar som ikkje er direkte trua eller sårbare, men som likevel er i ein utsett situasjon, fordi dei er knytt til eit avgrensa geografisk område eller ein liten bestand med spreidd og sparsam utbreiing.

Omsynskrevjande - DC (Declining, care demanding)

Artar som ikkje tilhøyrer føregåande kategoriar, men som grunna tilbakegang krev spesielle omsyn og tiltak.

Bør overvakast - DM (Declining, monitor species)

Artar som har gått tilbake, men som ikkje vert rekna som trua. For desse er det grunn til å halde eit auge med bestandssituasjonen.

Ansvarsartar

Ei raudliste inneheld òg ei oversikt over såkalla ansvarsartar. Dette gjeld artar som det aktuelle landet har eit spesielt forvaltningsansvar for, fordi store delar av bestanden på gitte tidspunkt oppheld seg i landet. Ansvarsartar treng ikkje vere sjeldne eller truga. Døme på norske ansvarsartar som er vanlege er fjellrype og bergirisk.

VIKTIGE TRUGSMÅL MOT VILTET

Mange plante- og dyreartar er naturleg sjeldne, men mange er i tilbakegang som følgje av menneskeleg aktivitet. Her er lista opp nokre viktige trugsmål mot biologisk mangfald:

Handel med ville dyr er den tredje største illegale marknaden på verdsbasis og særleg i tropiske strøk kan samling vere eit problem for allereie fåtalige artar. I vårt land er slik ulovleg handel i første rekkje knytt til rovfuglar og då særleg vår største falk; jaktfalken.

Intensiv jakt eller forfølging har ført til at enkelte dyreartar har blitt utrydda eller gått kraftig tilbake. Døme frå vårt land er fjellrev og dei store rovdyra gaupe, ulv, bjørn og jerv.

Miljøgifter utgjer eit alvorleg trugsmål mot enkelte artar. Rovdyr er spesielt utsette, fordi giftstoffa vert meir konsentrerte for kvart ledd i næringskjeda. Vandrefalken er eit klassisk døme på dette: Bruk av DDT i landbruket førte til at vandrefalken fekk problem med reproduksjonen (eggskalfortynning), og bestanden gjekk kraftig tilbake. Etter at bruken av DDT vart forbode har bestanden tatt seg opp att og er framleis i vekst.

Innføring av framande artar. På mange av Stillehavssøyane står mange bakkerugande fuglearter i ferd med å forsvinne som ei følgje av introduksjon av katt og rotter. I vårt land er minken eit døme på introduksjon av ein art som har fått uheldige følgjer (Minken er opprinneleg ein nordamerikansk art som vart importert til Noreg som pelsdyr). Mange sjøfuglkoloniar på øyar nær fastlandet lid periodevis store tap grunna minken sin predasjon på egg og ungar.

Øydelegging av naturtypar og leveområde. Det hjelper lite å verne artar dersom ein samstundes ikkje vernar områda artane er avhengige av. Her i landet er problemstillinga først og fremst aktuell i samband med reduksjon i arealet av våtmark og gammalskog og bortfall av enkelte kulturlandskapstypar som følgje av endra driftsformer i landbruket.

Innføring av framande artar og øydelegging av leveområde vert rekna som dei største trugsmåla mot biologisk mangfald.

Tabell 1. Raudlista viltartar og norske ansvarsartar i Radøy.

Status i Noreg	Art	Førekomst i Radøy	Moglege trugsmål lokalt
Direkte truga (E)	Åkerrikse	Mogleg fåtalig hekkefugl, ikkje årviss	<ul style="list-style-type: none"> • Omleggingar i landbruket til maskinell drift og tidleg slått
Sårbar (V)	Hønsenhauk	Fåtalog hekkefugl	<ul style="list-style-type: none"> • Mangel på gammalskog, hogst av reir-område • Drukning i fiskegarn • Kraftlinjer
	Lomvi Hubro	Fåtalog vintergjest Fåtalog hekkefugl	<ul style="list-style-type: none"> • Kraftlinjer
Sjeldan (R)	Songsvane Lappfiskand Vannrikse	Årviss vintergjest Sjeldan vintergjest Fåtalog vintergjest	<ul style="list-style-type: none"> • Fylling av grunne vatn, bekkelukking
	Omsynskrevjande (DC)	Smålom	Tidlegare fåtalig hekkefugl
Storlom Havørn		Sjeldan trekkgjest Fåtalog hekkefugl	<ul style="list-style-type: none"> • Forstyrning på hekkeplass • Faunakriminalitet
Gråspett		Fåtalog streifgjest vinter	-
Bør overvakast (DM)	Bergand	Sjeldan trekkgjest	<ul style="list-style-type: none"> • Drukning i fiskegarn
	Havelle	Fåtalog vintergjest	<ul style="list-style-type: none"> • Drukning i fiskegarn
	Svartand	Fåtalog vintergjest	<ul style="list-style-type: none"> • Drukning i fiskegarn
	Sjørre	Fåtalog vintergjest	<ul style="list-style-type: none"> • Drukning i fiskegarn
	Trane	Sjeldan sommar- og trekkgjest	-
	Teist	Mogleg fåtalig hekkefugl	<ul style="list-style-type: none"> • Drukning i fiskegarn, minkpredasjon
	Piggsvin	Fåtalog	<ul style="list-style-type: none"> • Påkøyrslar
	Dvergflaggermus	Fåtalog	<ul style="list-style-type: none"> • Tettare bygningar (mangel på dagleie)
	Oter	Ynglar fåtalig. Bestanden er aukande.	<ul style="list-style-type: none"> • Drukning i fiskegarn/ruser • Påkøyrslar
Ansv. hekkebestand	Havørn	Fåtalog hekkefugl	<ul style="list-style-type: none"> • Forstyrning på hekkeplass • Faunakriminalitet
	Raudstilk	Fåtalog hekkefugl	-
	Skjerpiplerke	Fåtalog hekkefugl	-
	Svartbak	Relativt vanleg hekkefugl	-
	Bergirisk	Ganske vanleg hekkefugl	-
Ansv. vinterbestand	Storskarv	Fåtalog vintergjest	<ul style="list-style-type: none"> • Drukning i fiskegarn
	Siland	Fåtalog hekkefugl	<ul style="list-style-type: none"> • Drukning i fiskegarn
	Fjøreplytt	Fåtalog vintergjest	-

*Raudstilk*en er norsk ansvarsart. Han er ikkje sjeldan eller truga, men fordi store delar av den europeiske hekkebestanden har tilhald i Noreg (ca. 35%), har vi eit særskilt forvaltingsansvar for arten. Foto Tore Wiers.

7. STATUS FOR VILTET I RADØY

AMFIBIAR

Frosk *Rana temporaria*

Truleg relativt fåtalig over heile kommunen. Observasjonar på frosk vil ein gjerne ha innrapportert.

Padde *Bufo bufo*

Vanleg art over det meste av kommunen.

Padde er utbreidd over det meste av Radøy og finst truleg i dei fleste vatn og tjørn i kommunen. Frosken (bildet) veit vi mindre om. Arten skal finnast i kommunen men er truleg langt mindre vanleg enn padde. Foto: Tore Wiers.

KRYPDYR

Hoggorm *Vipera berus*

Vanleg art over det meste av kommunen.

FUGLAR

Blant landlevande virveldyr står fuglane i ei særstilling når det gjeld utbreiing og artsrikdom. I Radøy er det registrert 132 fugleartar, og av desse er omlag 75 registrerte som hekkefuglar. Atskillig fleire fugleartar enn dette har nok vore innoom kommunen utan å bli lagt merke til. Samanlikna med fleire andre kystkommunar er det få registrerte artar i Radøy. Dette heng nok for ein stor del saman med at det gjennom tidene har vore liten aktivitet av feltornitologar her. Av same årsak manglar konkrete observasjonar av ein del vanlege artar, som med stor sannsynlegheit hekkar i kommunen. Talet på artar med påvist hekking er òg lågt.

Kvalitetssikring av fugleobservasjonar

Å artsbestemme fuglar i felt kan ofte vere svært vanskeleg, sjølv for erfarne ornitologar. Enkelte artar er svært like av utsjånad, og faktorar som lysforhold, observasjonsavstand og observasjonstid gjer artsbestemminga ofte svært vanskeleg. For å kvalitetssikre fugleobservasjonar

har Norsk Ornitologisk Forening, NOF, difor oppretta ekspertutval som vurderer innrapporterte observasjonar. Det regionale/fylkesvise organet for kvalitetssikring heiter **LRSK** (Lokal rapporterings- og sjeldenhetskomite), og det finst ein slik komité i kvart fylke. Enkelte artsfunn må imidlertid godkjennast av ein nasjonal komité **NSKF** (Norsk Sjeldenhetskomité for fugl). Det er utarbeidd lister over kva artar som krev godkjenning av desse komiteane. Artsfunn vert publiserte i årlege rapportar i lokaltidsskriftet for NOF Hordaland, *Krompen*, av LRSK og i NOF sitt nasjonale tidsskrift *Ornis Norvegica*, av NSKF. Desse publikasjonane inneheld òg observasjonsdato, observasjonsstad og namn på observatør.

Denne viltrapporten følgjer NOF sin praksis på dette feltet. Blant artar som krev godkjenning er difor berre artar med funn godkjent av LRSK eller NSKF omtala og rekna som offisielle. For desse vert det referert til aktuelle publikasjonar frå sjeldanhetiskomiteane. For enkelte uvanlege eller spesielle observasjonar som ikkje krev godkjenning, er det referert til andre skriftlege kjelder eller til observatør. Talet på observasjonsdatoar for den enkelte art er ikkje nødvendigvis komplett, men er meint å vere konkrete døme på når arten er observert.

Meir stoff om LRSK sitt arbeid finn du på NOF-Hordaland sine nettsider. Her er det m.a. lagt ut oppdaterte lister over artar som må godkjennast og rapporteringsskjema for nedlasting: <http://cyberbirding.uib.no/nof/lrsk/>.

LOMMAR

Smålom *Gavia stellata*

Omsynskrevjande (DC)

Tidlegare fåtalig hekkefugl. Skal tidlegare ha hekka ved fleire av vatna i kommunen, m.a. på holmen i Færevatnet. Denne holmen vart undersøkt i 2003, utan at arten vart observert (11 par fiskemåse hekka på holmen). Smålomen har lenge vore i tilbakegang over heile fylket, noko som truleg skuldast næringssvikt i sjøen (smålomen hekkar ved ferskvatn men fiskar oftast i sjøen). Den negative trenden ser no ut til å ha stoppa opp, men bestanden er nok ein del lågare no enn for 20-30 år sidan. Fylkesbestanden ligg truleg under 50 par og er sterkast i Nordhordland.

Storlom *Gavia arctica*

Omsynskrevjande (DC)

Fåtalig trekkgjest. Er aldri funnen hekkande i Radøy. Bestanden i Hordaland tel truleg rundt 15 par. Næraste kjende hekkeplass ligg i Lindås kommune.

SKARVAR

Storskarv *Phalacrocorax carbo* **Ansv. vinterbestand**
Opptrer regelmessig i fjorden i vinterhalvåret. Arten er ikkje påvist hekkande i Hordaland. Hekkar frå kysten av Trøndelag og nordover, men overvintrar vanleg langs heile Vestlandskysten.

Toppskarv *Phalacrocorax carbo*
Fåtalig men truleg ganske regelmessig gjest utanfor hekketida. Oppheld seg vanlegvis yst langs kysten heile året. Hekking i Hordaland er kjent frå Bømlo, Austevoll, Øygarden og Fedje. I Fedje kommune hekkar 5-10 par på Holmengrå.

HEGRER

Gråhegre *Ardea cinerea*
Hekkefugl fleire stadar i Radøy. Det ligg m.a. ein koloni på Prestholmen i Nesvatnet ved Manger. Gråhegra kan påtreffast heile året, men det skjer truleg ei viss utveksling av individ frå andre område gjennom vinteren.

Gråhegre. Foto: Tore Wiers.

ANDEFUGLAR

Knoppsvane *Cygnus olor*
To individ vart observert i Bøvågen mai/juni 1980 (Kålås 1981).

Songsvane *Cygnus cygnus* **Sjeldan (R)**
Regulær gjest, men oftast ganske fåtalig i grunne, isfrie vatn i vinterhalvåret.

Grågås *Anser anser*
Mange trekk over kommunen vert observerast årleg. Hekkar elles fåtalig på nokre av holmane i kommunen. Hekkebestanden av grågås har lenge vore i vekst i fylket, også i Radøy. Den beitar mykje på innmark nord i Radøy.

Kanadagås *Branta canadensis*
Kanadagåsa vart innført til Noreg og sett ut med tanke på jakt. Arten har no etablert seg som hekkefugl fleire stader i landet. Så langt føreligg det ikkje hekkefunn frå Radøy, men arten er observert fleire gonger.

Gravand *Tadorna tadorna*
Sjeldan gjest under trekket. To individ letta frå Bøøy 30/6-1977 og to individ vart seinare sett over Villangervågen same dag (Håland 1977).

Mandarinand *Aix galericulata*
To hannar observert ved Sletta 19/6-2003 (JDJ). Opphaveleg asiatisk art. Observasjonar i Noreg reknast anten som rømte parkfuglar eller som fuglar frå ein forvilla bestand i Storbritannia.

Brunnakke *Anas penelope*
Arten hekkar fåtalig i Hordaland og vert òg observert fåtalig vinterstid. Mogleg hekking i Kjesettjørna, men dette er ikkje konstatert.

Krikkand *Anas crecca*
Hekkar truleg fåtalig ved fleire vatn i kommunen.

Stokkand *Anas platyrhynchos*
Hekkar ved fleire vatn i kommunen. Opptrer også vanleg både i ferskvatn og på sjøen utanfor hekkesesongen.

Taffeland *Aythya ferina*
Svært sjeldan gjest. Det føreligg to observasjonar: Seks individ i Tresvatn 11/11-1978 (Håland 1979) og to individ i Hallandsvatnet 22/4-1979 (Lien 1980).

Toppand *Aythya fuligula*
Overvintrar årlig både i sjøen og i fleire vatn i kommunen. Flokkar med nokre få til ein titals individ er vanleg.

Bergand *Aythya marila* **Bør overvakast (DM)**
Eit hofarga individ vart observert i Bøvågen 23/3-1989 (Anon. 1990).

Ærfugl *Somateria mollissima*
Ganske vanleg hekkefugl i skjergarden rundt Radøy. Ofte sett i store flokkar i vinterhalvåret.

Havelle *Clangula hyemalis* **Bør overvakast (DM)**
Fåtalig vintergjest. Sjåast av og til enkeltvis eller i små flokkar på sjøen.

Svartand *Melanitta nigra* **Bør overvakast (DM)**
Fåtalig vintergjest i skjergarden.

Sjørre *Melanitta fusca* **Bør overvakast (DM)**
Fåtalig vintergjest i skjergarden.

Kvinand *Bucephala clangula*
Relativt vanleg i vinterhalvåret. Kan sjåast både på sjøen og i ferskvatn.

Lappfiskand *Mergus albellus* **Sjeldan (R)**
Svært sjeldan vintergjest som berre er observert ein gong: Ein hann ved Bø 25/3-2001 (Falkenberg 2002).

Siland *Mergus serrator* **Ansvarsart vinterbestand**
Relativt vanleg hekkefugl i skjergarden, hekkar truleg òg i nokre av dei større vatna i Kommunen, m.a. Hallandsvatnet.

ROVFUGLAR

Havørn *Haliaeetus albicilla* **Omsynskrevjande (DC)**
Ansvarsart hekkebestand
Fåtalig hekkefugl i Radøy. Eit par er påvist hekkande. Havørna som ein no ofte ser i Radøy er ein kyst- og fjordfugl som er mest talrik i øyrike område og ytre fjordstrok. Hekkar helst i kuperete kystskogsområde og fjordlier, helst i gammal furuskog eller blandingskog. I skoglause område langs kysten kan reiret plasserast direkte på bakken eller i ein bergvegg. Trugsmål mot havørna er forstyrringar på hekkeplassen, miljøgifter og hogst av gammal furuskog. Bestanden har sidan fredinga i 1968 vore i vekst. I Hordaland var bestanden pr. 2000 anslått til 50-70 par (Folkestad & Sleire 2000) og i dag tel bestanden truleg minst 70 par (M. Sleire pers. medd.).

Myrhauk *Circus cyaneus*
Eit individ vart observert ved Haukåstjørna 11/9-1996 (Falkenberg 2001).

Hønsehauk *Accipiter gentilis* **Sårbar (V)**
Fåtalig hekkefugl. To hekkelokalitetar er kjent og det hekkar neppe meir enn 2-3 par i kommunen. Hønsehauken er tradisjonelt ein typisk gammalskogsart som hekkar i storvaksen furuskog. Negativ bestandsutvikling på landsbasis.

Sporvehauk *Accipiter nisus*
Sannsynleg fåtalig hekkefugl. Hekkar helst i relativt tett skog, gjerne plantefelt av gran i hogstklasse III-IV. Vert regelmessig observert nær busetnad vinterstid.

Musvåk *Buteo buteo*
Eit over hundre år gammalt funn er dokumentert ved Zoologisk Museum, Bergen (ZMB): Ei ho frå Sæbø 29/9-1896.

Fjellvåk *Buteo lagopus*
Sporadisk trekkgjest. M.a. observert under viltkartlegginga våren 2003.

Tårnfalk *Falco tinnunculus*
Mogleg fåtalig hekkefugl. I Noreg er arten først og fremst knytt til bjørkebeltet og opne område i fjellet, men kan hekke langt ut mot kysten.

Dvergfallk *Falco columbarius*
Det finst få observasjonar av denne arten, men det kan likevel ikkje utelukkast at arten hekkar innan kommunen. Arten er, som tårnfalken, knytt til bjørkebeltet og opne område i fjellet, men kan hekke nokså kystnært. Eit individ vart observert ved Villangervågen 30/6-1977 (Håland 1977).

HØNSEFUGLAR

Orrfugl *Tetrao tetrix*
Relativt fåtalig hekkefugl i lynchheimråda. Var tidlegare meir utbreidd men bestanden har gått tilbake, truleg først og fremst grunna naturleg attgroing av lynchheimråde.

Orrfuglen har vorte sjeldnare på Radøy, som i mange andre kystkommunar i Hordaland. Hovudårsaka ligg truleg i attgroinga av lynchheimane, som har vore det viktigaste leveområdet til orrfuglen i ytre strok. Foto: Tore Wiers.

Rapphøne *Perdix perdix*
Vart utsett som jaktobjekt i 1959, men forsvann etter kort tid. Utsetting av framande artar er i utgangspunktet forbode, og krev særskilt løyve frå Direktoratet for naturforvaltning.

Vaktel *Coturnix coturnix*
Eit individ vart høyrte på Helland natt til 25/6-2002 (LRSK-arkiv).

TRANEFUGLAR

Myrrikse *Porzana porzana*

Eit individ vart høyrtd ved Nordanger natt til 25/6-2002 (Falkenberg 2003).

Åkerrikse *Crex crex*

Direkte truga (E)

Var tidlegare regelmessig hekkefugl i slåtteenger. Etter mekaniseringa av landbruket har arten forsvunne som hekkefugl dei fleste stader og hekkar no berre sporadisk i Noreg. Sommaren 2002 vart det registrert minst fem spelande åkerrikser i Radøy (Falkenberg 2003). Dette er den største registrerte førekomsten i ein og same kommune i Hordaland i "nyare tid". Sommaren 2004 vart det registrert minst tre spelande åkerrikse i kommunen.

Sivhøne *Gallinula chloropus*

1 individ observert i Storavatnet, Toska, 12-15/4-2001 (Falkenberg 2002).

Trane *Grus grus*

Bør overvakast (DM)

Sjeldan trekkgjest. To individ vart sett på ei myr nord i kommunen, fleire år på rad, på slutten av 1990-talet. Desse vart også sett sommarstid, men det føreligg ikkje hekkefunn.

VADEFUGLAR

Tjeld *Haematopus ostralgeus*

Hekkar nokså vanleg i strandsona og på holmar rundt heile kommunen.

Tjelden er ein vanleg art på Radøy, han er i alle fall ein av dei som gjer mest av seg. Arten er knytt til strandsona, men søkjer ofte næring også på dyrka mark. Foto: Tore Wiers.

Sandlo *Charadrius hiaticula*

Trekkgjest. Eit individ observert ved Vågenpollen 22/4-1979.

Heilo *Pluvialis apricaria*

Flokkar og enkeltindivid sjåast nokså regelmessig i trekktidene.

Vipe *Vanellus vanellus*

Fåtalog hekkefugl på myrområde og innmark. Bestanden har gått relativt kraftig tilbake som ein følgje av omleggingar i jordbruket.

Fjøreplytt *Calidris maritima*

Ansv. vinterbestand

Årviss trekk- og vintergjest i skjergarden.

Kvartbekkasin *Lymnocyptes minimus*

Fåtalog trekk- og vintergjest. Opptrer enkeltvis i våtmarksområde og langs elvar og bekkar. Eit individ observert ved Haugland 1/1-1996 (Mjøs & Frantzen 1997).

Enkeltbekkasin *Gallinago gallinago*

Ganske vanleg hekkefugl knytt til våtmark og fuktig kulturmark.

Dobbeltbekkasin *Gallinago media*

Sjeldan trekkgjest. Eit individ observert ved Storheim 1/5-1977 (LRSK-arkiv).

Rugde *Scolopax rusticola*

Relativt fåtalog hekkefugl som helst er knytt til fuktig lauvskog på moldjord. Ein del individ (truleg dei fleste) trekkjer sørover til kontinentet vinterstid, men ein del individ kan overvintre i kyststroka i milde vintrar. Under trekket sørover om hausten er det vanlegvis mange rugder innom Radøy.

Småspove *Numenius phaeopus*

Sjeldan trekkgjest. 4 individ sett ved Marøy 26/4-1987 (Osaland 1988).

Storspove *Numenius arquata*

Fåtalog hekkefugl knytt til opne område som lyngheiar, myrar, beitemark, og dyrka mark. Bestandsutviklinga på landsbasis, og truleg også på Radøy, er negativ, truleg som ein følgje av endra arealbruk. Storspoven er eit vanleg syn enno i kommunen.

Sotsnipe *Tringa erythropus*

Sjeldan trekkgjest. 1 individ vart sett ved Bøy 4/8-1980 (Osaland 1981).

Raudstilk *Tringa totanus*

Ansvarsart hekkebestand

Fåtalog hekkefugl i tilknytning til våtmark strandsona.

Gluttsnipe *Tringa nebularia*

Fåtalog trekkgjest. Fire individ ved Vågenes 16/8-1987 (Osaland 1988).

Strandsnipe *Actitis hypoleucos*

Ganske fåtalog hekkefugl ved vatn og vassdrag. Hekkar òg enkelte stader langs sjøen.

Steinvendar *Arenaria interpres*

Fåtalig hekkefugl på Sandholmane, truleg 2 par (Byrkjeland 1999). Totalbestanden i Hordaland er anslått til berre 7-15 par.

JOAR, MÅSAR OG TERNER

Tjuvjo *Stercorarius parasiticus*

Var tidlegare fåtalig hekkefugl. Registrert hekkande på Sandholmane på slutten av 1970-talet (Håland 1977). Har gått kraftig tilbake over heile Vestlandet og hekkebestanden i Hordaland må reknast som sporadisk.

Tjuvjoen hekka tidlegare på Sandholmane, men er no så godt som borte som årleg hekkefugl i Hordaland. Årsakene veit ingen sikkert, men truleg er næringssvikt hovudårsaka. Foto: Ingvar Grastveit.

Teisten er blant dei sjøfuglartane der tilbakegangen har vore lettast merkbar, fordi han i utgangspunktet var relativt fåtalig. Minken har fått noko av skulda, men truleg ligg den viktigaste årsaka i redusert næringstilgang i havet. Foto: Frode Falkenberg.

Fiskemåse *Larus canus*

Vanleg art som hekkar spreidd både langs kysten og ved ferskvatn.

Sildemåse *Larus fuscus*

Fåtalig hekkefugl i skjergarden. Sildemåsen er trekkfugl og overvintrar langs kysten av Sørvest-Europa og Nordvest-Afrika. Returnerer vanlegvis ikkje før dei er tre år gamle.

Gråmåse *Larus argentatus*

Ganske vanleg hekkefugl i skjergarden.

Svartbak *Larus marinus* **Ansvarsart hekkebestand**

Ganske fåtalig hekkefugl i skjergarden.

Makrellterne *Sterna hirundo*

Raudnebbterne *Sterna paradisaea*

Makrellterne og raudnebbterne hekkar hos oss ofte i blanda koloniar. Mengdeforholdet artane imellom varierer og kan ofte vere vanskeleg å avgjere utan grundige observasjonar. Begge artane er relativt fåtalige hekkefuglar i Radøy. Hekkar vanlegvis på mindre holmar.

ALKEFUGLAR

Lomvi *Uria aalge*

Sårbar (V)

Fåtalig men nokså regelmessig trekk og vintergjest i skjergarden.

Teist *Cheppus grylle*

Bør overvakast (DM)

Mogleg fåtalig hekkefugl på holmar i vestleg del av kommunen.

Alkekonge *Alle alle*

Fåtalig og uregelmessig vintergjest i skjergarden.

DUER

Ringdue *Columba palumbus*

Truleg fåtalig hekkefugl. Hekkar gjerne i granplantefelt. Sjøast ofte på næringssøk i kulturlandskapet.

Tyrkerdue *Streptopelia decaocto*

Mogleg fåtalig hekkefugl, men få eller ingen observasjonar dei seinare åra.

GAUKAR

Gauk *Cuculus canorus*

Fåtalig hekkefugl, kanskje særleg i tilknytning til lynghieimråda, sidan heippiplerka er ein av dei mest nytta vertartane.

UGLER

Hubro *Bubo bubo*

Sårbar (V)

Fåtalog hekkefugl. 3-4 gamle hekke lokalitetar er kjende i kommunen. Status for desse i dag er ukjent, men hubroen vert framleis høyrte årleg i Radøy, så hekking er sannsynleg. Typiske tilhaldsstader har kupert terreng med tilgang på bratte bergveggar. Bestanden i Hordaland er anslått til 50-100 par (Danielsen 1996). På landsbasis har bestanden gått sterkt tilbake sidan 1950, særleg i innlandet. Hubroen er svært utsett for påflyging og elektrokusjon frå høgspenninglinjer. Endringar i landbruket kan òg ha vore med på å forsterke bestandsnedgangen. Langs kysten kan m.a. bortfall av lynghei ha vore ein negativ faktor. Det er grunn til å tru at dagens bestand er relativt stabil, men å halde oppsyn med hubroen si bestandsutvikling er svært arbeidskrevjande.

Hubroen hekkar nok framleis i Radøy, sjølv om status for dei 3-4 gamle kjende hekkeplassane er ukjent. Å finne hubroen sine reingroper er tidkrevjande og vanskelig, men kjennskap til konkrete hekkeplassar er viktig for å kunne ta nødvendige omsyn. Foto: Dag Gjerde.

Haukugle *Surnia ulula*

Såkalla invasjonart som enkelte år kan opptre i relativt stort tal i Noreg. Slike invasjonar skjer etter gode hekkeår austpå (på Taigaen) og etterfølgjande samanbrot i smånagarbestanden. Ein svært stor invasjon fann stad hausten 1983, og nokre individ vart observert på Radøy dette året (Jacobsen 1984).

Kattugle *Strix aluco*

Fåtalog hekkefugl. Hekkar gjerne i tilknytning til kulturlandskap og rikare lauvskog med gamle, hole tre. Kan òg hekke i bygningar og gamle skjoreireir.

Jordugle *Asio flammeus*

Sjeldan trekkgjest. Eitt individ vart observert ved Rossnes 8/5-1977 (Lien 1977).

RÅKEFUGLAR

Hærfugl *Upupa epops*

Sjeldan trekkgjest. Eitt individ vart sett på Kolstad 3/11-1973 (LRSK-arkiv).

SPETTEFUGLAR

Flaggspett *Dendrocopos major*

Truleg fåtalog hekkefugl. Hekkar i bar- og lauvskog, også i hagar med høge gamle tre. Reirtreet er oftast osp. Flaggspetten er mindre kravstor til hekkeområdet enn dei andre spettane. Tek treborande insekt, bær og konglefrø av furu og gran. Om vinteren konglespesialist. Dei såkalla spettesmiene er det alltid flaggspetten som står bak. Oppsøker gjerne foringsplassar. Flaggspetten kan òg opptre invasjonarta enkelte år og opptre ofte meir talrikt haust og vinter enn i hekketida.

SPORVEFUGLAR

Songlerke *Alauda arvensis*

Truleg fåtalog hekkefugl ved beite og dyrka mark i ytre del av kommunen.

Sandsvale *Riparia riparia*

Einaste kjende hekkeplass på Radøy er ei lita vegskjering ved vegen mot Mangersneset. I 2003 vart det registrert fem aktive reirhol her. Sandsvala er tradisjonelt knytt til naturlege sandbankar langs elvekantar og hekkar hos oss nesten utelukkande i såkalla erstatningsbiotopar (sandtak). Sandtak som ikkje lenger er i bruk skilir etter kvart ut, slik at dei ikkje lenger eignar seg som hekkeplass.

Låvesvale *Hirundo rustica*

Relativt vanleg hekkefugl i løer og uthus i jordbrukslandskapet.

Taksvale *Delichon urbica*

Fåtalog hekkefugl. Hekkar i koloniar små koloniar under taksjeggjet på bygningar.

Trepiplerke *Anthus trivialis*

Vanleg hekkefugl i naturskog.

Heiplierke *Anthus pratensis*

Vanleg hekkefugl knytt til lynghei og opne landskap.

Skjærpiplerke *Anthus petrosus*

Ansv. hekkebest.

Ganske vanleg hekkefugl i skjergarden.

Linerle *Motacilla alba*

Vanleg hekkefugl i kulturlandskapet over heile kommunen. Underarten **svartryggerle** *M.a. yarrellii* vart observert ved Bøvågen 1/5-1983 (Osaland 1984).

Svartryggerla er observert berre ein gong på Radøy, men førekjem nok oftare enn dette gir gi inntrykk av. Denne underarten av linerle, med svart rygg, hekkar på dei britiske øyar, og har dei siste åra blitt vanlegare å sjå også hos oss. Foto: Frode Falkenberg.

Sidensvans *Bombycilla garrulus*

Fåtalig gjest i vinterhalvåret.

Fossefall *Cinclus cinclus*

Fåtalig, men regelmessig vintergjest, helst ved rennande vatn. Kan mogleg hekke nokre få stader ved rennande vatn, men det er så langt ikkje gjort reirfunn.

Gjerdsmett *Troglodytes troglodytes*

Vanleg hekkefugl i skog og kantvegetasjon i kulturlandskapet.

Jernsporv *Prunella modularis*

Vanleg hekkefugl i skog. Kan overvintre sporadisk.

Raudstrupe *Erithacus rubecula*

Vanleg hekkefugl i all slags skog. Overvintrar relativt vanleg.

Buskskvett *Saxicola rubetra*

Fåtalig til vanleg hekkefugl. Trivst best i ope terreng med spreidd vegetasjon, som enger, fuktenger og myrar.

Svartstrupe *Saxicola torquata*

Mogleg hekking på Rossnes i 1977, då det vart observert ei par med hekkeåtferd 8-22/5 (LRSK-arkiv). Bortsett frå dette året føreligg det ikkje funn frå Radøy.

Steinskvett *Oenanthe oenanthe*

Fåtalig hekkefugl i kulturlandskapet.

Ringtrast *Turdus torquatus*

Fåtalig trekkgjest. Det føreligg ikkje indikasjonar på hekking. Er først og fremst knytt til områda i skoggrensa i midtre og indre delar av fylket.

Svartrast *Turdus merula*

Vanleg og talrik hekkefugl i kulturlandskap og skog i heile kommunen. Overvintrar vanleg.

Gråtrast *Turdus pilaris*

Vanleg hekkefugl i kulturlandskap og lauvskog i heile kommunen. Mindre flokkar førekjem og på streif i milde vintrar.

Måltrast *Turdus philomelos*

Vanleg hekkefugl i skog, helst i barskog.

Raudvengetrast *Turdus iliacus*

Vanleg og talrik hekkefugl i skog. Enkelte individ kan overvintre.

Sivsongar *Acrocephalus schoenobaenus*

Ganske fåtalig hekkefugl ved næringsrike vatn og tjørn. I 2003 vart syngande individ registrert ved fleire av vatna i kommunen, m.a. Ytstebøvatnet, Viddalsvatnet, Myking og Kjevatnet. Kan òg hekke i kantskog mot kulturmark og vart høyrte syngande fleire slike stader på Radøy sommaren 2003.

Tornsongar *Sylvia communis*

Fåtalig hekkefugl i kant- og buskvegetasjon i kulturlandskapet, også i lyngheia.

Hagesongar *Sylvia borin*

Mogleg fåtalig hekkefugl i rikare lauvskog og kantskog.

Munk *Sylvia atricapilla*

Vanleg hekkefugl i litt rikare lauvskog og kantskog.

Gransongar *Phylloscopus collybita*

Relativt fåtalig hekkefugl, gjerne i litt rikare lauvskog.

Lauvsongar *Phylloscopus trochilus*

Svært talrik hekkefugl over heile kommunen.

Fuglekonge *Regulus regulus*

Ganske vanleg hekkefugl i barskog, særlig i litt eldre granplantefelt.

Gråflugesnappar *Muscicapa striata*

Truleg fåtalig hekkefugl ved kulturmark og i halvopen lauv- og blandingskog. Konkrete observasjonar manglar.

Svartkvitflugesnappar *Ficedula hypoleuca*

Truleg fåtalig hekkefugl. Helst i litt eldre skog med naturlege reirhol eller gamle meise- eller spettehol. Tek gjerne i bruk fuglekassar.

Granmeis *Parus montanus*

Vanleg og nokså talrik hekkefugl i skog.

Granmeisa er ein av dei vanlegaste fuglane på Radøy, som mange andre stader i landet, både sommar og vinter. Foto: Tore Wiers.

Toppmeis *Parus cristatus*

Fåtalig til vanleg hekkefugl i furuskog.

Svartmeis *Parus ater*

Fåtalig til vanleg hekkefugl i barskog.

Blåmeis *Parus caeruleus*

Vanleg og til dels talrik art som hekkar i lauv- og blandingsskog. Tek gjerne i bruk fuglekassar.

Kjøtmeis *Parus major*

Vanleg og talrik hekkefugl. Tek gjerne i bruk fuglekassar.

Spettmeis *Sitta europaea*

Truleg fåtalig hekkefugl i eldre lauvskog. Tek òg i bruk fuglekassar.

Trekrypar *Certhia familiaris*

Fåtalig hekkefugl i all slags skog untatt granplantefelt, men vil helst ha tilgang på eldre barblandingskog.

Nøtteskrike *Garrulus glandarius*

Fåtalig hekkefugl i barskog. Kjem av og til på fuglebrettet vinterstid.

Skjor *Pica pica*

Vanleg og relativt talrik hekkefugl nær busetnad og kulturlandskap.

Kornkråke *Corvus frugilegus*

Sjeldan vintergjest. 1 individ på Hella 17/1-1991 og 4 individ på Toska 13/2-1993.

Svartkråke *Corvus corone*

Eitt individ observert på Toska 30/12-1992 (LRSK-arkiv).

Kråke *Corvus cornix*

Vanleg hekkefugl i kulturlandskapet og ved busetnad og tilgrensande skogområde.

Ravn *Corvus corax*

Fåtalig hekkefugl som utelukkande hekkar i bratte bergveggar.

Stare *Sturnus vulgaris*

Vanleg hekkefugl nær dyrka mark. Hekkar i holrom og tek gjerne i bruk fuglekassar.

Gråspurv *Passer domesticus*

Vanleg hekkefugl i ved busetnad og jordbruksområde.

Bokfink *Fringilla coelebs*

Vanleg og talrik hekkefugl i skog og kulturmarksområde. Enkelte individ overvintrar.

Grønfink *Carduelis chloris*

Truleg ganske vanleg hekkefugl i tilknytning til kulturlandskapet. Vanleg og ofte talrik art på fuglebrettet vinterstid.

Grønsisik *Carduelis spinus*

Fåtalig til vanleg hekkefugl i barskog.

Tornirisk *Carduelis cannabina*

Fåtalig hekkefugl i kulturlandskapet.

Bergirisk *Carduelis flavirostris*

Fåtalig hekkefugl langs kysten. **Ans. hekkebestand**

Brunsisik *Carduelis cabaret*

Truleg relativt vanleg hekkefugl. Arten var inntil nylig rekna som ein underart av gråsisik, men både utbreiing draktforskjellar og storleik gjer at brunsisiken no har fått status som eigen art (men dei kan ikkje skiljast på lyd, og det er ofte svært vanskelig å skilje dei på draktkarakterar også). Brunsisiken er knytt til kystnære furuskogsområde i Sør-Noreg. Arten opptretr også vanleg i større og mindre flokkar i trekktidene og om vinteren, gjerne i blandingsflokkar med gråsisik.

Gråsisik *Carduelis flammea*

Opptretr vanleg i større og mindre flokkar i trekktidene og om vinteren, gjerne i blandingsflokkar med brunsisik. Har som hekkeart langs kysten ei meir nordleg utbreiing enn brunsisiken, og er i vårt fylke knytt til bjørkeskogen i indre fjordstrok og områda opp mot bjørkebeltet.

Bandkorsnebb *Loxia leucoptera*

Sjeldan haust- og vintergjest i samband med såkalla invasjonår. Siste store invasjon i Hor-

daland var i 2002, og i samband med denne vart 59 individ registrert på Radøy (Falkenberg 2003).

Grankorsnebb *Loxia curvirostra*

Hekkar truleg fåtalig i eldre barskog. Invasjonssart som enkelte år kan opptre i høge tal utanfor hekketida.

Furukorsnebb *Loxia pytyopsittacus*

Mogleg fåtalig hekkefugl i eldre barskog. Kan òg opptre relativt talrikt i vinterhalvåret, men opptre ikkje like invasjonssarta som grankorsnebb.

Dompap *Pyrrhula pyrrhula*

Fåtalig hekkefugl i skog, først og fremst barskog.

Sivsporv *Emberiza schoeniclus*

Fåtalig hekkefugl ved våtmarksområde.

PATTEDYR

INSEKTETARAR

Piggsvin *Erinaceus europaeus* **Bør overvakast (DM)**

Relativt fåtalig art som ofte held til nær bustadområde og kulturlandskap. Er svært utsett for påkjørslar ved kryssing av vegar.

Piggsvinet ser ein ofte nær bustadområde og kulturmark. Piggsvinet er ikkje så raskt til beins, og er blant dei artane som er mest utsett for påkjørslar. Også på Radøy ser ein overkjørde piggsvin i vegkanten av og til. Foto: Ingvar Grastveit.

Vanleg spissmus *Sorex araneus*

Sannsynleg vanleg art over det meste av kommunen. Dokumentasjon manglar.

Dvergspissmus *Sorex minutus*

Truleg om lag like vanleg som vanleg spissmus. Dokumentasjon finst ved Zool. mus. Bergen.

FLAGGERMUS

Flaggermus er ei dyregruppe ein lenge har visst relativt lite om både når det gjeld utbreiing og økologi. Fram til 1989 var samlingane ved Zoologisk Museum Bergen den viktigaste kjelda til kunnskapen vår om førekomst og utbreiing av dei ulike flaggermusartane i Hordaland. I 1989 og utover på 1990-talet gjennomførte Tor Stormark feltundersøkingar i samband med ei hovudfagsoppgåve. Han gjennomførte òg undersøkingar finansiert av Fylkesmannen si miljøvernnavdeling (ei oppsummering er gitt i Stormark 1996). I 1998 og 1999 gjennomførte Norsk Zoologisk Forening, på oppdrag frå Fylkesmannen si miljøvernnavdeling, ei fylkesdekkande undersøking av flaggermus (Syvertsen m.fl. 2000). Dei nemnde undersøkingane har gitt mykje ny kunnskap om utbreiing og førekomst av flaggermus i Hordaland, og til no er sju artar med sikkerheit registrerte i fylket. Tre av desse er også påviste i Radøy.

Ein av artane funne på Radøy er oppført i kategorien DM (bør overvakast) på den nasjonale raudlista. Dette er først og fremst eit uttrykk for at ein har lite kunnskap om arten. Flaggermus er elles i ein spesiell forvaltningssituasjon, i og med at både dag-, vinter- og barselkoloniar ofte er knytte til bygningar.

Meir informasjon om flaggermus finn du på internettsidene til Norsk Zoologisk Forening. Her ligg det òg mykje informasjon om dei andre norske pattedyrartane: <http://www.zoologi.no>

Vannflaggermus *Myotis daubentonii*

Er truleg, etter nordflaggermusa, den nest mest utbreidde flaggermusarten i Hordaland. Er truleg ganske vanleg også i Radøy. Fleire individ vart registrert av Syvertsen m.fl. (2000) i samband med flaggermusundersøkingane sommaren 1998 og 1999.

Nordflaggermus *Eptesicus nilssonii*

Vanlegaste flaggermusart i Noreg. Fleire funn frå Radøy føreligg (Syvertsen m.fl. 2000).

Dvergflaggermus

Pipistrellus pygmaeus

Bør overvakast (DM)

Også ein relativt vanleg art på vestlandet. Syvertsen m.fl. (2000) registrerte eitt individ på Radøy 3/8-1998.

ROVDYR

Raudrev *Vulpes vulpes*

Ganske vanleg art over det meste av kommunen. For tida har skabben redusert bestanden av til eit minimum. Då bestanden var høg, i 1993, vart det felt 135 (!) raudrevar på Radøy, i 2003 vart det felt ein.

Mink *Mustela vison*

Nordamerikansk art som vart innført til Noreg som pelsdyr i 1930-åra. Ville minkar er etterkommarar av dyr som har rømt frå pelsdyrfarmar. Arten finst fåtalig i Radøy, og er knytt til strandsoner og vassdrag.

Minken kan stundom gjere stor skade i måse- og ternekoloniar, men den langsiktige nedgangen mange sjøfuglbestandar har vist, har nok heilt andre årsaker (næringssvikt). Foto: Ingvar Grastveit.

Mår *Martes martes*

Mårbestanden på Radøy skal ha auka nokså kraftig dei siste åra. Arten likar seg vanlegvis best i litt eldre skog.

Oter *Lutra lutra*

**Bør overvakast (DM)
Ansvarsart**

Etter å ha vore nesten heil borte, er oteren no i framgang i Hordland og tyngdepunktet er Nordhordland. På Radøy er arten fåtalig, men bestanden er aukande. Vert observert nokså regelmessig, og yngling er også påvist.

Dei seinare åra har det kome inn stadig fleire meldingar om oter som har drukna i fiskeruser. Dette gjeld ikkje berre Radøy, men store delar av Nordhordland. Ein kjenner ikkje fullt ut omfanget av dette problemet, men det kan ikkje utelukkast at det kan påverke oterbestanden negativt.

HAREDYR

Hare *Lepus timidus*

Det er ikkje hare på Radøy i dag. Utsettingar har tidlegare vorte gjennomførte utan at bestanden har overlevd (NB: Slike utsettingar er ikkje utan vidare tillatt!).

GNAGARAR

Ekorn *Sciurus vulgaris*

Relativt fåtalig art i skog.

Brunrotte *Rattus norvegicus*

Arten skal finnast i kommunen, men er nok relativt fåtalig.

Lita skogmus *Apodemus sylvaticus*

Truleg vanleg art i skog. Går ofte inn i hus og vert ofte forveksla med husmusa, som er ein svært sjeldan art i Hordaland.

Markmus *Microtus agrestis*

Truleg vanleg art i skog og kulturlandskap, men dokumentasjon manglar.

Lita skogmus er den einaste smågnagaren med dokumentert førekomst i Radøy, men sannsynleg finst både markmus, klatremus og brunrotte. Kartlegging av smågnagarar har lita forvaltingsmessig interesse, men er interessant i naturhistorisk samanheng. Foto: Olav Overvoll.

HJORTEDYR

Hjort *Cervus elaphus*

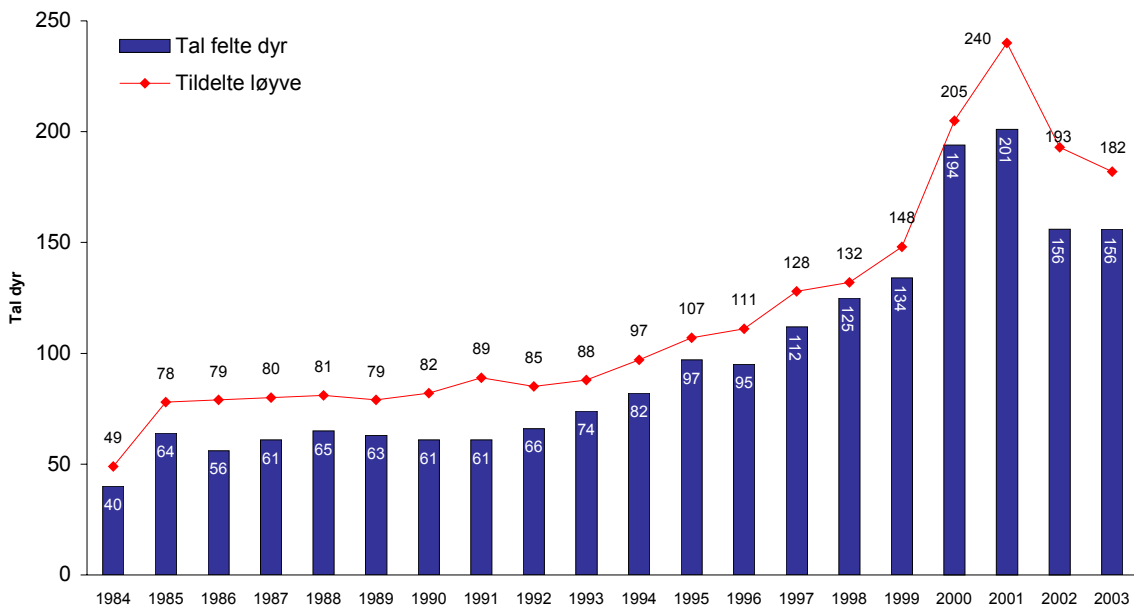
Hjorten er utan samanlikning den største jaktressursen i Radøy, som i dei fleste andre kommunar i Hordaland. I rekordåret 2001 vart det felt 201 dyr i kommunen, noko som utgjer ei slaktevekt på ca. 12 tonn og ein førstehands kjøtverdi på rundt 800.000 kr. I år 2003 vart det felt 156 hjortar i Radøy.

Hjortebestanden har lenge vore i vekst over heile Vestlandet. Til no ser det ikkje ut til at veksten har vore vesentleg avgrensa av beitegrunnlaget. Ein ytterlegare vekst vil imidlertid kunne endre dette, noko som kan føre til redusert kondisjon og slaktevekter.

Hjorteforvaltninga er ein av dei store utfordringane i viltstellsamanheng. Kor stor ein ønskjer at hjortebestanden skal vere, vert ei avveging mellom ønsket om ein stor bestand å drive jakt på, best mogleg kondisjon på dyra og minst mogleg beiteskadar og påkøyrslar.

Å peike ut område som er spesielt viktige for hjorten på Radøy er vanskeleg. Gode beiteområde ligg i frodig lauvskog og kantskog mot kulturmark og i lynchheia, og slike område finn

ein over heile Radøy. Dei tette plantefelta kan ha funksjon som skjulestad, men er i normale vintrar ikkje viktige som beiteområde.

Figur 1. Tal felte hjort og tildelte løyve i Radøy kommune dei siste 20 åra (1984-2003).

FORSLAG TIL VIDARE ARBEID

Grunna eit lågt budsjett har ein hatt avgrensa tid til feltundersøkingar i dette prosjektet. Ved framtidige revisjonar av viltkartverket er det naudsynt at feltregistreringar får ein større plass i kartlegginga enn det ein har lagt opp til i denne omgang. Det vil kunne auke presisjonen av viltopplysningane, noko som er viktig for å kunne drive god og presis viltforvaltning. Under er det foreslått nokre konkrete felt ein ønskjer meir kunnskap om på Radøy.

- Viktige hekkeområde og bestandssituasjonen for måsar og terner bør undersøkjast årleg (både områdebruk og tal på fugl kan endre seg mykje over tid).

- Det er ønskeleg med betre dokumentasjon på førekomst av fugl i og ved ferskvatn og våtmark. Inkludert kantvegetasjon langs vassdraga.
- Situasjonen for hubro er usikker og ein bør skaffe betre kunnskap om status for denne arten. Kartlegging av konkrete hekkeplassar er ønskeleg.
- Ein bør få betre oversikt over førekomst og utbreiing av amfibiar (først og frems frosk, men også og padde). Dersom det finst svært store enkeltførekomstar eller yngleområde kan dette ha forvaltingsmessig interesse.
- Førekomst og utbreiing av smågnagarar bør bli betre dokumentert.

8. BRUKARINTERESSER I NATUREN OG KONFLIKTAR I FORHOLD TIL VILTET

SKOGBRUK

Skogen i Radøy er for det meste nokså ung kulturskog, og det meste av barskogen er planta gran og sitkagran. Men me finn òg store område med buskfuru, bergfuru og vanleg furu. Lauvskogen har òg byrja å etablera seg mange stader, særleg bjørk og rogn. Naturleg furu sprer seg òg. Ung granskog står svært tett og har generelt liten verdi for viltet, samanlikna med naturskog. Det meste av skogen er planta på tidlegare lynghei, område som frå før har vore relativt artsfattige. Desse skogsområda har gitt gode skjulestadar og leveområde for mange fuglar og dyr (måren er her eit godt eksempel). Dei mest verdifulle skogområda for viltet (og dyr og plantar generelt) på Radøy er mindre lauvskogar i tilknytning til kulturlandskapet, der trea har fått nå ein viss alder, og dei største områda med eldre furuskog.

Hogst av kulturskog på Radøy vil sjeldan føre til konflikhtar i forhold til viltet. Det er likevel viktig å ta omsyn til naturleg vegetasjon langs vassdrag og myrområde. Under er det lista opp nokre andre generelle omsyn ein bør vise ved framtidig skogbruk på Radøy, ikkje berre i forhold til viltet, men med tanke på biologisk mangfald generelt.

- Eit visst minimumsareal med gammal naturskog bør oppretthaldast.
- Ein bør sette att kantskog mot myr, elvar, vatn og dyrka mark.
- Mindre øyar med naturskog på myr og i vatn er ofte viktige hekkelokalitetar og bør difor ikkje hoggast.
- Sumpskog bør i størst mogleg grad sparast for hogst. Sumpskog er ofte svært viktig som beiteområde og hekkeområde for fugl. Det er òg ein relativt sjeldan naturtype.
- Ein bør unngå grøfting av myr og "vassjuk mark".
- Sett igjen døde tre og store lauvtre
- Ta omsyn til reirområde for hønsehauk og havørn
- Ta omsyn til naturleg vegetasjon og drenering langs myrar og vassdrag.

JORDBRUK

Også jordbrukslandskapet er viktig for mange viltartar. Mange artar finst i høgare tal i jordbrukslandskapet enn dei ville ha gjort naturleg. Enkelte artar ville ha vore sjeldne eller kanskje heilt fråverande lokalt, utan jordbrukslandskapet (t.d. låvesvale, vipe, stare og gråsporv).

Samanlikna med andre kommunar i Hordaland, har Radøy svært mykje jordbruksareal i forhold til kommunen sitt totalareal. Reknar ein inn lyngheiområda vert andelen endå større. Det er framleis ein god del att av småskala jordbruket på Radøy, med ein mosaikk av beitemark og slåtteenger med kantvegetasjon. Det er nok ikkje tilfeldig at den største førekomsten av åkerrikse ein har registrert i Hordaland sidan 1960-åra nettopp vart gjort på Radøy (sjå s. 22). Det småskala landbruket som har vore dreve på Radøy fram til i dag, har skapt eit mangfald av leveområde for både dyr og plantar.

Landbrukspolitikken med intensivering og større einingar har ført til eit meir einsarta landskap, der tilgangen på ulike levestader er lågare enn ved tradisjonell jordbruksdrift. Negative konsekvensar for viltet er: Kanalisering og lukking av bekkar, grøfting av fuktmark, fjerning av kantskog og åkerholmar, sprøyting, vassforureining ved utslepp av gjødsel og silosaft, turrlegging og oppdyrking av våtmark.

Viltet på si side kan ha uønskte verknader på landbruket. Særleg aktuelt på Radøy er den veksande hjortestamma, som kan føre til auka problem med beiteskadar på skog og innmark.

FRILUFTSLIV OG FERDSEL

I Noreg har allmenta lovfesta rett til fri ferdsel i utmarka. Dette gjeld dei fleste former for friluftsliv, men med visse avgrensingar (jakt, fiske og motorisert- og organisert ferdsel). Ferdsel i utmark og på sjøen er ofte eit resultat av den enkelte si interesse for natur og naturopplevingar. Likevel vil slik ferdsel nesten alltid kunne ha visse negative konsekvensar for viltet. Særleg i yngletida er mange viltartar vare for forstyrningar, men også til andre årstider kan stress på grunn av ferdsel føre til at enkelte artar endrar bruken av området. Difor er det viktig å ta omsyn til viltet under alle former for friluftsliv både til sjøs og til lands. Hundar kan gjere stor skade på viltet dersom dei vert sleppte laus i viltet si yngletid. I Radøy kommune er det bandtvang for hundar heile året.

JAKT

Som ved anna ferdsel i utmark kan jakt, ved ferdsel i seg sjølv, ha uheldige verknader på viltet, også på artar som ikkje er jaktbare. Jakta føregår imidlertid til den tida på året då viltet er minst sårbart for forstyrningar. Når det gjeld småviltet har uttaket i samband med jakta un-

der normale forhold liten verknad på bestandsutviklinga. Likevel vil eit høgt lokalt jaktpress over tid truleg kunne føre til ein reduksjon i lokale viltbestandar (Kastdalen 1992, Hjeljord 1994), både som ein følge av sjølve uttaket, og ved at viltet flyttar til andre område. Det er sjølvsagt grenser for kor stort jakttrykk ein bestand tåler, difor er det viktig at den lokale viltforvaltninga til ei kvar tid vurderer kvar grensa for forsvarleg uttak går.

Når det gjeld hjortevilt er jakta eit viktig bestandsregulerande verkemiddel (jakt er den vanligaste dødsårsaka for hjorten). Prinsippet om retta avskyting er innført for å oppnå ei ønska kjønns- og alderssamansetjing i bestanden for dermed å oppnå optimal produksjon. Retta avskyting føreset at ein har god kjennskap til bestandsstorleik og alders- og kjønnsfordelinga i bestanden. "For store" bestandar av hjortevilt kan føre til lavare slaktevekter (generelt dårlegare kondisjon), redusert overleving om vinteren og store beiteskadar på skog og innmark. Kor stor ein ønskjer at hjortebestanden skal vere vert difor ei avveging mellom ønsket om optimal produksjon og omfanget av beiteskadar og trafikkulykker der hjort er årsaka.

FAUNAKRIMINALITET

Jakt og fangst av freda vilt, særleg truga og sårbare rovfuglar og ugler, er eit utbreidd problem på landsbasis. Dette gjeld både ulovleg felling av det nokre oppfatar som "skadevilt", felling av sjeldne artar for utstopping og ulovleg innsamling av egg og ungar t.d. for falkonering. I Noreg er det generelt forbod mot eggsamling, og medviten forstyrning av hekke/yngleplassar kan òg i alvorlege tilfelle reknast som faunakriminalitet. Omfanget av slik aktivitet lokalt på Radøy er ikkje kjent, men ved mistanke om ulovleg eller uansvarleg aktivitet bør lensmannsetaten og miljøvernansvarleg i kommunen varslast. I enkelte tilfelle kan det vere aktuelt å vurdere eit oppsynssamarbeid med folk frå lokalmiljøet.

BUSTADOMRÅDE OG INDUSTRI

Bygging av hytter, bustadar, industri, havneområde osv. vil alltid ha visse negative konsekvensar for enkelte viltartar. Direkte ved sjølve arealinngrepet og indirekte ved auka aktivitet, ferdsel og støy. I framtidig arealforvaltning er det viktig at industri, bustadfelt eller hyttefelt ikkje vert lagt innanfor prioriterte viltområde og heller ikkje så nær opptil desse at dei vert vesentleg negativt påverka. Strandsona mot sjø og vassdrag er ofte viktige område for viltet. Desse områda må ein forvalta med omtanke for her kan utbygging skada viktige viltinteresser.

VEGAR

Vegbygging er ofte store naturinngrep. Ein av dei største negative konsekvensane er den fragmenteringa av landskapet som vegbygging fører med seg. Særleg større vegar, med høge vegskjeringar og stor trafikk kan representere vandringshinder for enkelte viltartar. Vegframføring opnar dessutan for auka tilgjenge til område som det frå før var meir tidkrevjande å nå. Dette kan føre til auka forstyrningseffekt langt utanfor sjølve vegtraséen. Påkjørslar av vilt er òg stadvis eit alvorleg problem, ikkje berre for viltet men òg når det gjeld trafikktryggleik. Ved planlegging og tilrettelegging kan skadeverknadane avgrensast. Ved bygging av traktorvegar og skogsbilvegar er det viktig at ein tek kontakt med viltforvaltingsmyndigheitene, for i størst mogleg grad å unngå alvorlege konflikstar.

VASSDRAGSREGULERING

Større vassdragsreguleringar for kraftproduksjon er ikkje aktuelt i Radøy. Men regulering av vassdrag, t.d. i samband med drikkevassforsyning eller smoltproduksjon, kan ha uheldige verknadar på viltet. Det kan føre til oversvømming av hekkeområde og dårlegare næringstilgang gjennom uttørking av bekkar (t.d. dårlegare produksjon av fisk, botndyr og insekt). Når det gjeld endringar i vasstand er særleg lomartane utsette fordi dei oftast bygger reiret like i vasskanten.

KRAFTLEIDNINGAR

Kollisjon med kraftleidningar tek livet av svært mykje fugl, og dei årlege tala er truleg sjusifra. Når det gjeld dei jaktbare artane, særleg hønsefuglar, reknar ein med at kraftleidningar kvart år tek livet av fleire fuglar enn det som vert felt under jakta.

Det er dei mindre høgspenlinjene som er farlegast for viltet, fordi dei er mindre synlege og ofte ligg i høgde med tretoppene. Men også større høgspenlinjer er farlege, særleg i skumringa og om natta.

Dei fleste fuglane misser livet ved kollisjon med leidningane, men enkelte rovfuglar og ugler er òg utsette for såkalla elektrokusjon. Desse brukar stolpane som utkikkspost og kan få straum gjennom seg når dei rører ved to leidningar eller leidning og jord samstundes. Problemet er kjent både for hubro, ørn og hønsehauk, men hubroen er særleg utsett. Problemet kan fjernast ved å isolere leidningane med plaststrømper dei første metrane ut frå kvar stolpe.

På grunn av faren for påflying og elektrokusjon, er det viktig å ta omsyn til viltet ved plassering av nye linjetraséar. Ein bør unngå å leg-

ge kraftlinjer gjennom dei prioriterte viltområda, men dersom det likevel ikkje er til å unngå, kan god planlegging redusere skadeverknadane. Kraftlinjer bør ikkje leggjast i inn- og utflygingsruta frå våtmarkslokalitetar, nær spelplassar for skogshøns eller i nærleiken av hekkeplassar for rovfugl og hubro. I særleg utsette område bør ein vurdere jordkabel.

AVFALL

Opne avfallsplassar har ofte blitt trekte fram i samband med uønskt store populasjonar av rev og kråkefugl, som vert sett på som viktige predatorar på egg og ungar av jaktbart vilt*.

Små, private avfallsplassar "bak låa" kan ha den same effekten som større kommunale fyllingar. Det har òg blitt reist spørsmål om slakteavfall frå hjortejakta kan vere med å oppretthalde "kunstig" høge bestandar av rev og kråkefugl (Smedshaug & Sonerud 1997). Dersom ein har mistanke om at dette kan vere eit problem, bør ein ta konsekvensen av dette og "feie for eiga dør".

*Om kråkefuglane verkeleg spelar ei viktig rolle når det gjeld regulering av skogshønsbestandane er høgst diskutabelt. Reven ser ut til å spele ei langt viktigare rolle enn både rovfugl, kråkefugl og mårdyr til saman. I Aust-Agder vart det dokumentert ein auke i bestandane av både mår, hønseskauk og storfugl ein periode etter utbrotet av reveskabb (Selås m. fl. 1995).

OPPDRETTSANLEGG

Oppdrettsanlegg legg beslag på areal i kystsona. Dette kan føre til visse konflikhtar i forhold til viltinteressene. Eit oppdrettsanlegg kan ha ein direkte forstyrringseffekt, og plassering av anlegget nært kjende hekkeplassar for sjøfugl og andre nøkkelområde for viltet kan vere uheldig. Andre konflikhtar går på at enkelte dyreartar

nyttar oppdrettsanlegg som matfat. Dei mest aktuelle "konfliktartane" er skarv, gråhegre, måsar (spesielt gråmåse og svartbak), ærfugl (som et blåskjel), oter og steinkobbe.

Det er viktig at ein tek omsyn til denne problematikken ved framtidig plassering av oppdrettsanlegg. Dersom plassering av anlegga vert gjort i samråd med viltmyndighetene, vil ein i større grad kunne unngå opplagte konflikhtar.

OLJEFORUREINING OG MILJØFARLEG LAST

Radøy ligg midt mellom to viktige skipsleier. Den indre farleia, på austsida, som i hovudsak blir nytta av mindre laste- og passasjerbåtar og lystbåtar, og den ytre farleia som blir nytta av store båtar som oljetankarar, lastebåtar, cruiseskip og hurtigruta. Kystsona omkring Radøy er mellom dei mest trafikkerte skipsleiene i Noreg, og dei er i bruk heile året. To store oljeinstallasjonar, Mongstad og Sture, ligg i vårt nære kystområde. Store oljetankarar går inn og ut frå desse stadane og større uhell med oljeforureining her vil kunne få katastrofale følgjer for viltet i kystsona vår. Særleg utsette er ulike artar og bestandar av sjøfugl, men også ein del pattedyr (særleg oter) vil kunne bli råka. Det same vil kunne skje i mindre målestokk når det gjeld ulykker med andre båtar. I tillegg vert det frakta ulike typar av farlege kjemikaliar og radioaktivt avfall langs kysten vår. Det viktigaste ein kan gjera for å hindra omfattande skadar i dette sårbare kystmiljøet er førebyggjande tiltak: Best mogeleg beredskap og varslingsystem, eit strengt internasjonalt og nasjonalt lovverk, god losteneste og nok slepebåtar i beredskap. Varsling om straum og bølgetilhøve og god radarovervaking er også viktig. Trafikkstasjonen på Fedje har her ei viktig oppgåve.

9. LITTERATUR

- Anonym 1990. Ornitologiske observasjoner 1989. – Krompen 19 (1): 17-24.
- Byrkjeland, S. 1999. Status for hekkende sjøfugl i Hordaland 1980-1998. – Fylkesmannen i Hordaland, miljøvernadv. MVA Rapport nr. 2/1999. 106 s. + vedlegg.
- Danielsen, I. 1996. Handlingsplan for truede og sårbare viltarter i Hordaland - med rødliste. – MVA-rapport 2-1996. 74 s.
- Direktoratet for Naturforvaltning 1996. Viltkartlegging. – DN-håndbok 11. 112 s.
- Direktoratet for Naturforvaltning 1999. Nasjonal rødliste for truede arter i Norge 1998. – DN-rapport 1999-3. 162 s.
- Falkenberg, F. 2000. Fugler i Hordaland 1999. – Krompen 29: 73-103.
- Falkenberg, F. 2001. Fugler i Hordaland 2000. – Krompen 30 (2): 74-104.
- Falkenberg, F. 2002. Fugler i Hordaland 2001. – Krompen 31 (3): 94-119.
- Falkenberg, F. 2003. Fugler i Hordaland 2002. – Krompen 32 (3): 131-156.
- Folkestad, A.O. & Steire, M.H. 2000. Prosjekt Havørn. Havørnbestanden i Hordaland pr. 2000. Rapport for prosjektperioden 1974-2000. – Intern rapport til Fylkesmannen i Hordaland, miljøvernadv.
- Hjeljord, O. 1995. Ryper og jakt. Hvor stort uttak tåler en rypestamme? – Fagnytt Naturforvaltning nr. 6-1995. 4 s.
- Håland, A. 1977. Sjøfuglundersøkelser i Hordaland 1977, Radøy vest. – NOF-Hordaland, Bergen lokallag. Rapport. 36 s.
- Håland, A. 1979. Invasjonsartet opptreden av taffeland – Krompen 8 (3): 87-93.
- Kastdalen, I. 1992. Skogshøns og jakt. – Rapport, Norges Jeger og Fiskerforbund. 37s.
- Kålås, J.A. 1981. Årsberetning fra LRSK/Hordaland 1980. – Krompen 7 (1): 36-38.
- Lien, L.M. 1977. Ornitologiske observasjoner. – Krompen 6 (2): 9-11.
- Jacobsen, O.W. 1984. Haukugleinvasjon i Hordaland høsten 1983. – Krompen 13 (3): 133-135.
- Mjøs, A.T. & Frantzen, E. 1997. Hordalandsrapporten 1996. – Krompen 26 (4): 180-193.
- Osaland, O.M. 1981. Fugleobservasjoner 1980. – Krompen 7 (2): 76-82.
- Osaland, O.M. 1984. Ornitologiske observasjoner 1983. – Krompen 13 (3): 144-152.
- Osaland, O.M. 1988. Ornitologiske observasjoner 1987. – Krompen 17 (2): 48-65.
- Selås, V., Smedshaug, C.A., Lund, S.E. & Sonerud, G. 1995. Reveskabbens betydning for småviltet i Norge. – Fagnytt naturforvaltning nr. 10-1995: 1-4. Norges landbrukshøgskole.
- Smedahaug, C.A. & Sonerud, G.A. 1997. Rovdyr, åtsler og predasjon på småvilt. – Fagnytt naturforvaltning nr. 8-1997: 1-4. Norges landbrukshøgskole.
- Stormark, T.A. 1996. Flaggermus i Hordaland. Del III, s. 174-180 i Olsen, K.M. (red.): Kunnskapsstatus for flaggermus i Norge. – Norsk Zool. Forening, Rapport 2. 210 s.
- Syvvertsen, P.O., Isaksen, K., Olsen, K.M., Rigstad, K. & Starholm, T. 2000. Kartlegging av flaggermus i Hordaland. Kunnskapsstatus 1999. – Norsk Zool. Forening, Rapport 9, manuskript.

10. Artsliste

I den følgjande artslista har vi prøvd å gi ein grov kvantitativ status for dei ulike viltartane i Radøy. Mange av desse vurderingane er høgst skjønsmessige. For det første er kunnskapsgrunnlaget i mange tilfelle for dårleg. Og særleg når det gjeld ein del fugleartar varierer talet svært mykje frå årstid til årstid og frå år til år. Det er sjølv sagt òg store nyansar i førekomsten artane imellom, og ikkje minst mellom dei ulike artsgruppene, som er umogleg å få fram i ei slik oversikt. For nokre få artar, der ein meiner å ha grunnlag for det, er det gjort eit estimat for talet på hekkepar. Det vil òg vere mogleg å finne meir utfyllande informasjon i statuskapitlet. Ein del av vurderingane i lista kan heilt sikkert diskuteras, og det er eit ønske at ein i framtida skal få betre kunnskap om dei ulike artane sin status i kommunen.

Kodar nytta i artslista:

Status	Førekomst
D påvist yngling	(x) enkeltobservasjonar
C sannsynlig yngling	(xx) fåtalig, uregelmessig
B mogleg yngling	X fåtalig, regelmessig
O observert	XX vanlig
* tidlegare	XXX talrik

Oppsummering:

Gruppe	Status				Totalt
	D	C	B	O	
Amfibium	1	1	0	0	2
Krypdyr	1	0	0	0	1
Fuglar	38	36	14	44	132
Pattedyr	6	9	0	1	16
Totalt	46	46	14	45	151

Norsk navn	Vitskapeleg navn	Status	Førekomst			
			Vår	Sommar	Haust	Vinter
AMFIBIUM						
Padde	<i>Bufo bufo</i>	C	XX	XX	XX	i dvale
Frosk	<i>Rana temporaria</i>	D	X	X	X	i dvale
KRYPDYR						
Hoggorm	<i>Vipera berus</i>	D	XX	XX	XX	i dvale
FUGLAR						
LOMMAR						
Smålom	<i>Gavia stellata</i>	B	(xx)	(xx)		
Storlom	<i>Gavia arctica</i>	O	(x)		(x)	
Islom	<i>Gavia immer</i>	O				(x)
DYKKARAR						
Toppdykkar	<i>Podiceps cristatus</i>	O				(x)
PELIKANFUGLAR						
Storskarv	<i>Phalacrocorax carbo</i>	O	X		X	X
Toppskarv	<i>Phalacrocorax aristotelis</i>	O	(xx)		(xx)	(xx)
STORKEFUGLAR						
Gråhegre	<i>Ardea cinerea</i>	D	X	X	X	X
ANDEFUGLAR						
Knoppsvane	<i>Cygnus olor</i>	O		(x)		
Sangsvane	<i>Cygnus cygnus</i>	O	X		X	X
Grågås	<i>Anser anser</i>	D	X	X	X	(xx)
Kanadagås	<i>Branta canadensis</i>	O	(xx)	(xx)	(xx)	(xx)
Gravand	<i>Tadorna tadorna</i>	O		(x)		
Mandarinand	<i>Aix galericulata</i>	O		(x)		
Brunnakke	<i>Anas penelope</i>	C	(xx)	(xx)	(xx)	
Krikkand	<i>Anas crecca</i>	D	X	X	X	
Stokkand	<i>Anas platyrhynchos</i>	D	XX	XX	XX	XX
Taffeland	<i>Aythya ferina</i>	O	(x)			(x)
Toppand	<i>Aythya fuligula</i>	O	X		X	X

Norsk navn	Vitskapeleg navn	Status	Førekomst			
			Vår	Sommar	Haust	Vinter
Bergand	<i>Aythya marila</i>	O	(x)			(x)
Ærfugl	<i>Somateria mollissima</i>	D	XX	XX	XX	XX
Havelle	<i>Clangula hyemalis</i>	O	X		X	X
Svartand	<i>Melanitta nigra</i>	O	(xx)		(xx)	(xx)
Sjørørre	<i>Melanitta fusca</i>	O	(xx)		(xx)	(xx)
Kvinand	<i>Bucephala clangula</i>	O	X		X	X
Lappfiskand	<i>Mergus albellus</i>	O	(x)			
Siland	<i>Mergus serrator</i>	C	XX	XX	XX	XX
ROVFUGLAR						
Havørn	<i>Haliaeetus albicilla</i>	D	X	1-2 par	X	X
Myrhauk	<i>Circus cyaneus</i>	O		(x)		
Hønehauk	<i>Accipiter gentilis</i>	D	X	2 par	X	X
Sporvehauk	<i>Accipiter nisus</i>	C	X	X	X	X
Musvåk	<i>Buteo buteo</i>	O			(x)	
Fjellvåk	<i>Buteo lagopus</i>	O	(xx)	(xx)	(xx)	
Tårnfalk	<i>Falco tinnunculus</i>	B	(xx)	(xx)	(xx)	
Dvergfallk	<i>Falco columbarius</i>	B	(xx)	(xx)	(xx)	
HØNSEFUGLAR						
Orrfugl	<i>Tetrao tetrix</i>	C	X	X	X	X
Rapphøne	<i>Perdix perdix</i>	O	Forsøkt utsett i 1959			
Vaktel	<i>Coturnix coturnix</i>	O		(x)		
TRANEFUGLAR						
Myrrikse	<i>Porzana porzana</i>	O		(x)		
Åkerrikse	<i>Crex crex</i>	B		(xx)		
Sivhøne	<i>Gallinula chloropus</i>	O	(x)			
Trane	<i>Grus grus</i>	B	(xx)	(xx)		
VADEFUGLAR						
Tjeld	<i>Haematopus ostralegus</i>	D	XX	XX	XX	XX
Sandlo	<i>Charadrius hiaticula</i>	O	(x)			
Heilo	<i>Pluvialis apricaria</i>	O	(xx)		(xx)	
Vipe	<i>Vanellus vanellus</i>	C	X	X	X	
Fjøreplytt	<i>Calidris maritima</i>	O			X	X
Kvartbekkasin	<i>Lymnocyptes minimus</i>	O				(x)
Enkeltbekkasin	<i>Gallinago gallinago</i>	C	XX	XX	XX	X
Dobbeltbekkasin	<i>Gallinago media</i>	O	(x)			
Rugde	<i>Scolopax rusticola</i>	C	X	X	X	X
Småspove	<i>Numenius phaeopus</i>	O	(x)			
Storspove	<i>Numenius arquata</i>	D	X	X	X	
Sotsnipe	<i>Tringa erythropus</i>	O		(x)		
Raudstilk	<i>Tringa totanus</i>	C	X	X	X	
Gluttsnipe	<i>Tringa nebularia</i>	O		(x)		
Strandsnipe	<i>Actitis hypoleucos</i>	C	X	X	X	
Steinvendar	<i>Arenaria interpres</i>	C	X	2-3 par	X	
JOAR, MÅSAR OG TERNER						
Tjuvjo	<i>Stercorarius parasiticus</i>	D*	(xx)	(xx)	(xx)	
Fiskemåse	<i>Larus canus</i>	D	XX	XX	XX	XX
Sildemåse	<i>Larus fuscus</i>	D	XX	XX	X	
Gråmåse	<i>Larus argentatus</i>	D	XX	XX	XX	XX
Svartbak	<i>Larus marinus</i>	D	XX	XX	XX	XX
Makrellterne	<i>Sterna hirundo</i>	D		XX		
Raudnebbterne	<i>Sterna paradisaea</i>	D		XX		

Norsk navn	Vitskapeleg navn	Status	Førekomst			
			Vår	Sommar	Haust	Vinter
ALKEFUGLAR						
Lomvi	<i>Uria aalge</i>	O	(xx)		(xx)	(xx)
Teist	<i>Cepphus grylle</i>	B		(xx)		
Alkekonge	<i>Alle alle</i>	O				(xx)
DUER						
Ringdue	<i>Columba palumbus</i>	C	X	X	X	(xx)
Tyrkerdue	<i>Streptopelia decaocto</i>	B	X	X	X	X
GAUKEFUGLAR						
Gauk	<i>Cuculus canorus</i>	C	X	X	X	
UGLER						
Hubro	<i>Bubo bubo</i>	D	X	3-4 par	X	X
Haukugle	<i>Surnia ulula</i>	O				(x)
Kattugle	<i>Strix aluco</i>	C	X	X	X	X
Jordugle	<i>Asio flammeus</i>	O	(x)			
RÅKEFUGLAR						
Hærfugl	<i>Upupa epops</i>	O				(x)
SPETTEFUGLAR						
Flaggspett	<i>Dendrocopos major</i>	C	X	X	X	X
SPORVEFUGLAR						
Sanglerke	<i>Alauda arvensis</i>	C	X	(xx)	X	
Sandsvale	<i>Riparia riparia</i>	D	X	X	X	
Låvesvale	<i>Hirundo rustica</i>	D	X	X	X	
Taksvale	<i>Delichon urbica</i>	D	X	X	X	
Trepplerke	<i>Anthus trivialis</i>	C	XX	XX	XX	
Heipplerke	<i>Anthus pratensis</i>	D	XXX	XXX	XXX	(xx)
Skjærpiplerke	<i>Anthus petrosus</i>	D	X	X	X	X
Linerle	<i>Motacilla alba</i>	D	XX	XX	XX	
Svartryggerle	<i>M. a. yarrellii</i>		(x)			
Sidensvans	<i>Bombycilla garrulus</i>	O			(xx)	(xx)
Fossekall	<i>Cinclus cinclus</i>	B	(xx)	(xx)	(xx)	X
Gjerdsmett	<i>Troglodytes troglodytes</i>	C	XXX	XXX	XXX	X
Jernsporv	<i>Prunella modularis</i>	C	XX	XX	XX	(xx)
Raudstrupe	<i>Erithacus rubecula</i>	C	XXX	XXX	XXX	X
Buskskvett	<i>Saxicola rubetra</i>	D	X	X	X	
Svartstrupe	<i>Saxicola torquata</i>	B		(x)		
Steinskvett	<i>Oenanthe oenanthe</i>	D	X	X	X	
Ringtrast	<i>Turdus torquatus</i>	O	X	X	X	
Svarttrast	<i>Turdus merula</i>	D	XXX	XXX	XXX	XX
Gråtrast	<i>Turdus pilaris</i>	D	XX	XX	XX	X
Måltrast	<i>Turdus philomelos</i>	C	XX	XX	XX	
Raudvengetrast	<i>Turdus iliacus</i>	D	XXX	XXX	XXX	X
Sivsongar	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	C	X	X	X	
Tornsongar	<i>Sylvia communis</i>	C	X	X	X	
Hagesongar	<i>Sylvia borin</i>	B	(xx)	(xx)	(xx)	
Gransongar	<i>Phylloscopus collybita</i>	C	X	X	X	
Lauvsongar	<i>Phylloscopus trochilus</i>	D	XXX	XXX	XXX	
Fuglekonge	<i>Regulus regulus</i>	D	XX	XX	XX	X
Gråflugesnappar	<i>Muscicapa striata</i>	C	X	X	X	
Svartkvitflugesnappar	<i>Ficedula hypoleuca</i>	C	X	X	X	
Granmeis	<i>Parus montanus</i>	C	XX	XX	XX	XX
Toppmeis	<i>Parus cristatus</i>	C	X	X	X	X
Svartmeis	<i>Parus ater</i>	C	X	X	X	X
Blåmeis	<i>Parus caeruleus</i>	D	XX	XX	XX	XX
Kjøtmeis	<i>Parus major</i>	D	XX	XX	XX	XX

Norsk navn	Vitskapeleg navn	Status	Førekomst			
			Vår	Sommar	Haust	Vinter
Spettmeis	<i>Sitta europaea</i>	C	X	X	X	X
Trekrypar	<i>Certhia familiaris</i>	C	X	X	X	X
Nøtteskrike	<i>Garrulus glandarius</i>	C	X	X	X	X
Skjor	<i>Pica pica</i>	D	XX	XX	XX	XX
Kornkråke	<i>Corvus frugilegus</i>	O				(x)
Kråke	<i>Corvus cornix</i>	D	XX	XX	XX	XX
Svartkråke	<i>Corvus corone</i>	O				(x)
Ravn	<i>Corvus corax</i>	D	X	X	X	X
Stare	<i>Sturnus vulgaris</i>	D	XX	XX	XX	(xx)
Gråspurv	<i>Passer domesticus</i>	D	XX	XX	XX	XX
Bokfink	<i>Fringilla coelebs</i>	D	XXX	XXX	XXX	XXX
Grønfinnk	<i>Carduelis chloris</i>	B	XX	X	XX	XX
Grønisisik	<i>Carduelis spinus</i>	C	XX	XX	XX	XX
Tomirisk	<i>Carduelis cannabina</i>	C	X	X	X	(xx)
Bergirisk	<i>Carduelis flavirostris</i>	C	X	X	X	X
Brunsisik	<i>Carduelis cabaret</i>	C	XX	XX	XX	XX
Gråsisik	<i>Carduelis flammea</i>	O	XX		XX	XX
Bandkorsnebb	<i>Loxia leucoptera</i>	O			(xx)	
Grankorsnebb	<i>Loxia curvirostra</i>	B	X	X	X	X
Furukorsnebb	<i>Loxia pytyopsittacus</i>	B	X	X	X	X
Dompap	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	C	X	X	X	X
Sivspurv	<i>Emberiza schoeniclus</i>	B	X	X	X	X

PATTEDYR

INSEKTETARAR

Piggsvin	<i>Erinaceus europaeus</i>	C	X	X	X	i dvale
Vanlig spissmus	<i>Sorex araneus</i>	C	XXX	XXX	XXX	XXX
Dvergspissmus	<i>Sorex minutus</i>	C	XX	XX	XX	XX

FLAGGERMUS

Vannflaggermus	<i>Myotis daubentonii</i>	C	X	X	X	i dvale
Nordflaggermus	<i>Eptesicus nilssonii</i>	C	XX	XX	XX	i dvale
Dvergflaggermus	<i>Pipistrellus pygmaeus</i>	C	X	X	X	i dvale

ROVDYR

Raudrev	<i>Vulpes vulpes</i>	D	XX	XX	XX	XX
Mink	<i>Mustela vison</i>	D	XX	XX	XX	XX
Mår	<i>Martes martes</i>	C	X	X	X	X
Oter	<i>Lutra lutra</i>	D	X	X	X	X

HJORTEDYR

Hjort	<i>Cervus elaphus</i>	D	XX	XX	XX	XX
-------	-----------------------	---	----	----	----	----

HAREDYR

Hare	<i>Lepus timidus</i>	O	Forsøkt utsett			
------	----------------------	---	----------------	--	--	--

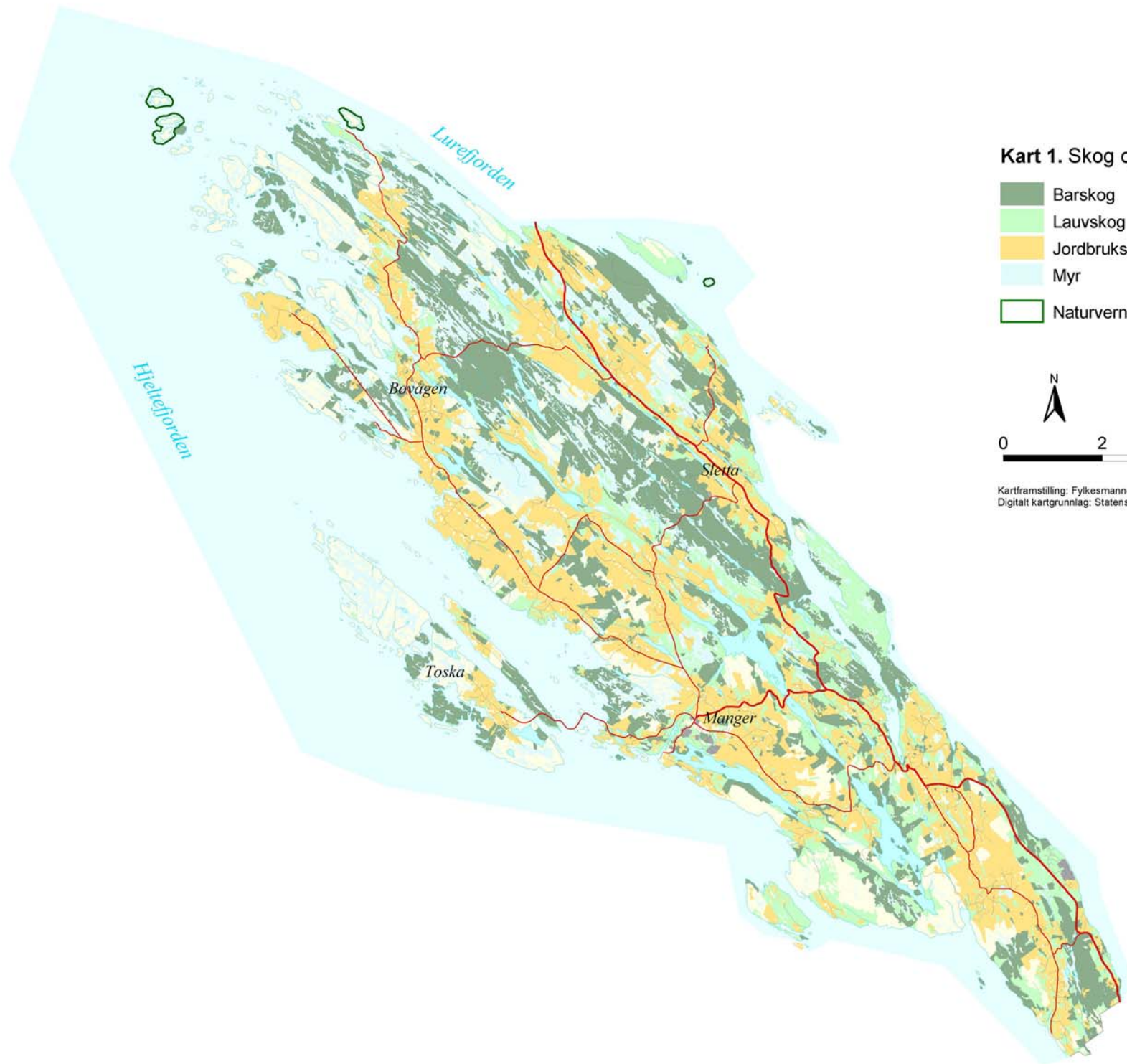
GNAGARAR

Ekorn	<i>Sciurus vulgaris</i>	D	X	X	X	X
Brunrotte	<i>Rattus norvegicus</i>	C	X	X	X	X
Lita skogmus	<i>Apodemus sylvaticus</i>	D	XXX	XXX	XXX	XXX
Markmus	<i>Microtus agrestis</i>	C	XXX	XXX	XXX	XXX

11. KART

Alle kommunar har informasjonen frå viltkartlegginga på digital form. På denne måten kan kommunen sjølv framstille temakart etter behov. I nokre samanhengar kan det vere praktisk å ha viltkart i plotta utgåve. Ved plotting og t.d. ved framstilling av viltinformasjon i kommuneplanen sin arealdel er det vanleg praksis å dele informasjonen i fire tema: 1) Småvilt, 2) Hjortevilt, 3) Opplysningar unnateke offentlegheit og 4) Prioriterte viltområde. I denne viltrappen er karta over hjortevilt og prioriterte viltområde vedlagt. Kartet over prioriterte viltområde er framstillt på grunnlag av dei andre temakarta og nokre område er justerte ved fagleg skjøn, på grunnlag av kunnskap om dei aktuelle artane sine krav til leveområde.

Med unntak av opplysningane som er unnateke offentlegheit (t.d. hekkeplassar for enkelte trua og sårbare artar), er underliggende opplysningar allment tilgjenge gjennom Naturbasen på Direktoratet for naturforvaltning sine internettsider: www.naturforvaltning.no

Kart 1. Skog og jordbruksareal

- Barskog
- Lauvskog
- Jordbruksareal
- Myr
- Naturvern

Kartframstilling: Fylkesmannen i Hordaland, miljøvernnavd.
Digitalt kartgrunnlag: Statens kartverk (N50), NIJOS/GEOVEKST (DMK)

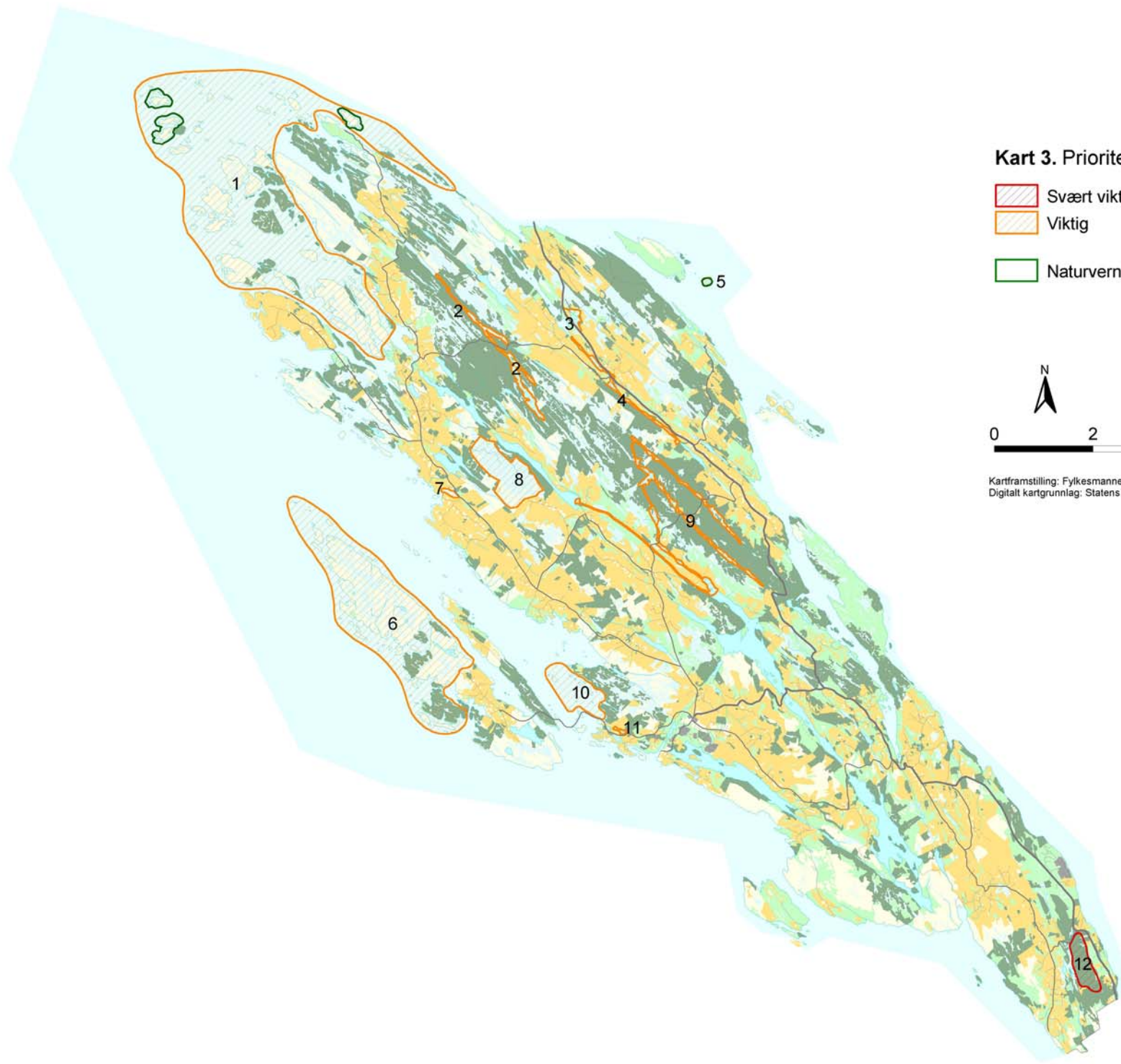
Kart 2. Hjort

- Viktig beiteområde
- Trekkeveg

0 2 4 km

Kartframstilling: Fylkesmannen i Hordaland, miljøvernnavd.
Digitalt kartgrunnlag: Statens kartverk (N50), NIJOS/GEOVEKST (DMK)

Kart 3. Prioriterte viltområde

- Svært viktig
- Viktig
- Naturvern

Kartframstilling: Fylkesmannen i Hordaland, miljøvernkvad.
Digitalt kartgrunnlag: Statens kartverk (N50), NIJOS/GEOVEKST (DMK)

ISBN 82-8060-034-5
ISSN 0804-6387